

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

Merit Kangro

**ÜLIÕPILASTE PARTNERI EELISTUSED JA NENDE MUUTUMINE
AASTATEL 2001-2013**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: PhD, K. Kasearu

Juhendaja allkiri:

Tartu 2013

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Merit Kangro, 03.06.2013.

Abstract

Changes in students' mate selection in 2001-2013

Merit Kangro

This objective of this study is to analyze the changes that have taken place in students' mate selection in 2001-2013. The empirical part of the study is based on the data collected from an internet survey with students in higher education in year 2013. The data is compared with a student survey conducted in 2001, carried out among the students of University of Tartu and Estonian University of Life Sciences. Moreover the comparisons are made with the results from the article written by E. Juurmann (2003): „Students' ideal of partners and family: changes and trends“, which analyzes the latter survey's outcomes. In 2013 the data of students' mate selection was collected from 341 individuals, which was later on analyzed by quantitative analytical methods.

The results indicate, that regardless of the societal changes that have taken place over the past 12 years, the general picture of ranking the most important criteria for mate selection have stayed the same. The most important criterion is still personality, sexual attraction takes the second place and habits and behaviour took the third position in 2013. Factor analysis showed that male students emphasise the most modesty characteristics, precaution and activity indicating characteristics in their partners more than female students. The female students value high success at work, altruism and characters traits that indicate sociability.

The biggest changes have taken place in the assessments between males and females. Big gender differences in good aspects of finance and economic security that showed in the survey of 2001, have reduced. Men's economic situation has become less important for women over the years. To some extent the importance of that factor has increased amongst men. The importance of appearance has also reduced its value for male students, but comparing to female students, that factor still stays relatively more essential for them.

The outcomes also show that individuals' relationship status' is highly connected with valuations given to certain characteristics of the partner. Higher commitment to the relationship, in our case – having a steady partner or being married, is related to the importance of partner's orientation towards family, home and future prospective.

Therefore, relying on the outcomes of this study, the most highly valued characteristics by students' in choosing a partner vary significantly according to the individual's gender and relationship status. The biggest changes in period 2001-2013 are in the valuations of appearance and economic status. Based on the results of this BA-thesis, it could be concluded that the traditional understanding by which men are the breadwinners and women the stay-at-home mothers, is increasingly falling behind and this features are also emerging in the process of mate selection

Key words: mate selection, gender differences, evolutionary psychology, physical attractiveness, and economic resources.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. PARTNERI VALIK	7
1.2 Meeste ja naiste partneri valiku kriteeriumid	11
1.2.1 Naiste partneri valiku kriteeriumid	12
1.2.2 Meeste partneri valiku kriteeriumid	14
1.3 Üliõpilaste partneri valik Eestis	17
2. PROBLEEMISEADE	20
2.1 Hüpoteesid	20
3. METOODIKA	24
3.1 Uuringu läbiviimise käik	24
3.2 Valimi kirjeldus	26
3.3 Analüüsimeetodid	27
4. TULEMUSED	28
4.1 Partneris eelistatud omadused	28
4.2 Meeste ja naiste hinnangud partneri iseloomujoontele	30
4.3 Partneri soovitatav haridustase, sissetulek ning ametialane positsioon	31
4.4 Suhtumine partneri omadustesse, harjumustesse ning kogemustesse	33
4.5 Partnerivalikut enim mõjutavad tegurid	35
4.6 Partneri meeldivust mõjutavate tegurite faktoranalüüs	38
4.7 Partneri iseloomuomaduste faktoranalüüs	39
5. ARUTELU	44
5.1 Toimunud muutused partneri valikus	44
5.2 Toimunud muutused meeste ja naiste hinnangutes	46
5.3 Püsipartnerit omavate üliõpilaste ja püsipartnerita üliõpilaste hinnangute erinevused	49
6. KOKKUVÕTE	51
KASUTATUD KIRJANDUS	53
LISA 1 UURINGU ANKEETKÜSITLUS	57
LISA 2 2001. aasta partnerivalikut mõjutavate oluliste asjaolude tähtsusejärjestus	64

SISSEJUHATUS

Partneri valik on oluline protsess, mille enamus inimesi elu jooksul vähemalt korra läbivad. Mille põhjal aga langetatakse otsus, kas luua kellegagi romantilisi suhteid või mitte, kas temaga abielluda või mitte- sellele küsimusele on üritanud leida vastust paljud perekonnasotsioloogid. Partneri valimine on keeruline protsess, mille igat tahku pole täielikult võimalik mõista, küll on aga pakutud välja erinevaid teoreetilisi seletusi ja viidud läbi empiirilisi uuringuid.

Buss (2004) on lähenenud partneri valikule evolutsioonipsühholoogia seisukohast, mille kohaselt on seksuaalse valiku tagajärjel ühiskonnas välja kujunenud kindlad kriteeriumid, mida kaaslase valimisel rohkem või vähem jälgitakse. Campbell (2001) on partneri valikut käsitlenud kui valiku protsessi, mille eesmärgiks on leida endale kaaslane, kes vastaks kõige paremini inimese individuaalsele ning ühiskonnas paikapidavale ideaalpartneri- ning suhte kujundile. Sotsiaalne vahetusteooria näeb inimest ratsionaalse tegutsejana, kes langetab otsuseid tulenevalt sellest, kas need on tema jaoks kasulikud või mitte (Becker, 1991:108-134), seega valituks osutub tõenäoliselt mees või naine, kes võimalikest potentsiaalsetest partneritest toob indiviidi jaoks kõige rohkem kasu ning kõige vähem kahju. Seega võib eeldada, et inimesed otsivad endale kindlaid kriteeriumeid ja standardeid järgides kaaslast, kes neile võimalikest potentsiaalsetest partneritest kõige rohkem kasu tooks. Eelnevalt põgusalt mainitud teooriad ja uuringud annavad meile aimu partneri valiku protsessi toimumisest ühiskonnas. Samas tuleb pidada meeles, et pidevad majanduslikud, kultuurilised, poliitilised ja sotsiaalsed muutused ühiskonnas toovad endaga kaasa inimeste käitumismustrite, väärtuste ja hoiakute muutuse, mõjutades seeläbi ka kogu partneri valiku protsessi.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida ning anda ülevaade viimase 12 aasta jooksul toimunud muutustest partneri valikus Eesti üliõpilaste seas. Tegemist on võrdlusuuringuga, seega keskendutakse eelkõige kahel eri perioodil (2001 vs 2013) kogutud andmete võrdlemisele. Uurimus on ainulaadne, kuna ühe noortegrupi ehk üliõpilaste partneri valikus toimunud muutusi pole Eestis viimase 12 aasta jooksul kvantitatiivsest lähenemisviisist ning võrdlusuuringu meetodist tulenevalt uuritud. Viimased andmed antud sihtgrupi

suundumuste kohta partneri valikus pärinevad 2001. aastast, K. Kasearu ja E. Juurmanni poolt läbi viidud uuringust.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest põhiosast. Esimeses osas (ptk 1) antakse ülevaade partneri valikuga seonduvatest teoreetilistest seisukohtadest ja senistest uurimustest, seda nii Eestis kui mujal maailmas, millele toetutakse uurimisprobleemi püstitamisel. Töö teises osas (ptk 2 ja 3) antakse ülevaade uurimisprobleemist, andmekogumise protsessist, valimist ning töös kasutatavatest analüüsimeetoditest. Kolmas osa (ptk 4 ja 5) koosneb kogutud andmete analüüsi tulemuste esitamisest ning arutelust.

Uurimuse empiiriliseks aluseks on 2013. aasta aprillis töö autori poolt Eesti kõrgkoolides õppivate üliõpilaste hulgas läbi viidud internetiküsitluse kaudu kogutud andmed. Võrdluseks kasutatakse nii 2001. aasta sügisel Tartu Ülikooli ja Põllumajandusülikooli üliõpilaste hulgas läbi viidud „Sinu ideaal“ tudengiuuringu andmestikku, kui ka põhiliselt 2001. aasta andmetele tuginevat E. Juurmanni (2003) artiklit „Üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaal Eestis: muutused ja suundumused“.

1. PARTNERI VALIK

Partneri valikut võib käsitleda kui ühiskonnas toimuvat protsessi, mille käigus individ valib endale kindlate kriteeriumite põhjal kaaslast. Partneri valituks osutumine sõltub tema vastavusest individuaalsetele ja ühiskonnas oluliseks peetavatele kriteeriumitele, ja seega pole kõik vastassoo esindajad ühtemoodi ihaldatud (Buss ja Barnes, 1986: 559). Läbi aegade on partnerivaliku protsess muutunud oluliselt ühiskonnas toimuvate protsesside mõjul, seda nii Eestis kui mujal maailmas. Samuti on iga kultuurikontekst erinev ning sellest tulenevalt ka hoiakud ja väärtused, mida kõrgemalt hinnatakse, erinevad.

Partneri valimisel on oluline arvesse võtta indiviidi „turuväärtust“ ehk eksisteerivate omaduste kombinatsiooni (Buss ja Barnes, 1986:560). Mingite soovitud omaduste puudumine ei tähenda seda, et antud isik valituks ei võiks osutada. Otsuse langetamisse kaasatakse kõik tegurid ning sellest tulenevalt määratakse antud partneri sobilikkus. Näiteks võivad partneri iseloomujooned korvata tema materiaalse kindlustatuse puudumise. Sotsiaalse vahetuse teooria kohaselt on kogu inimkäitumine tingitud soovist saada maksimaalselt kasu, teooria näeb inimest ratsionaalse tegutsejana, kes langetab otsuseid tulenevalt sellest, kas need on tema jaoks kasulikud või mitte (Becker, 1991:108-134). Näiteks inimese otsus abielluda on seega tingitud sellest, et abielu toob talle rohkem kasu kui vallaliseks jäämine (Becker, 1991:82). Inimsuhted moodustatakse võimalike alternatiivsete partnerite omavahelisel võrdlemisel, valituks osutub tõenäoliselt mees/naine, kes võimalikest potentsiaalsetest partneritest indiviidile kõige rohkem kasu ning kõige vähem kahju toob.

Mehe või naise sobilikkust partneriks ei saa hinnata ainult tema hetkeliste omaduste ja ressursside põhjal, vaid partneri valikul arvestatakse ka indiviidi potentsiaali saavutada tulevikus partneri valiku puhul ihaldusväärseks peetavad omadused (Buss, 2004:108). Kaaslast otsiv inimene peab seega olema suuteline hindama sobiliku partneri suutlikust omandada kindlaid väärtusi, käitumismustreid ning ressursse.

Traditsioonilistele ühiskondadele oli omane väga vähene partnerite vaheline abielueelne suhtlus ning suurt rolli kaaslase valikus mängisid vanemad ning mehe/naise sotsiaalne positsioon (Goode, 1982). Sellele vastupidiselt tänapäeva ühiskonnas veedavad inimesed

pikki perioode kohtamas käies ning esmalt vastassugupoolt tundma õppides. Samuti on väga väikseks jäänud lapsevanemate hoiakute, väärtuste ja arusaamade mõju oma laste suhete kujunemisel (Goode, 1982). Enamus partneritevahelisest suhtlusest ei toimu seega enam perekonnakeskselt ning ei rajane sugulussidemetel, partnerite vaheline kommunikatsioon ning igasugune tegevus on liikunud perekonnast kui institutsioonist eemale.

Oluliselt on muutunud ka kogu kohtingusüsteem, seda eriti ameerika ühiskonnas. Partnerite vaheline suhtlus ning vastassugupoole tundma õppimine on muutunud väga oluliseks osaks partneri valikul. Näiteks, USA-s, periood, mille jooksul mees ja naine kohtamas käivad, on aluseks otsusele, kas antud indiviid on ka edasiseks kooseluks/abieluks sobilik (Nock, 1987). Registreeritud abielu pole enam ainukeseks võimalikuks kooseluvormiks kahe indiviidi vahel. Vabakooselu- alternatiivse kooseluvormina- on muutunud ülemaailmselt ning ka Eesti ühiskonnas igati aktsepteeritavaks ning isegi populaarseks. (Tiit, 2003; Kasearu ja Kutsar, 2011). Küsitlusuuringu tulemused ilmestavad vabaabielude kiiret kasvu. Näiteks, kui 1993. aastal oli vabaabielus olevate indiviidide osakaal Eesti elanikkonna hulgas 9%, siis 2008. aastaks oli see tõusnud juba 24% (Hansson, 2009:45). Veelgi täpsemad andmed vaba kooselude levikust Eestis, tulenevad rahvaloendusest, 2011. aasta rahvaloenduse andmetel on Eesti elanikkonnast vabaabielus 15,6% (Statistikaamet, 2013).

Murstein'i (1980: 785-786) stiimul-väärtus-roll teooria kohaselt läbivad partnerid suhte saavutamisel erinevad tasandid, kus kindlate omaduste põhjal langetatakse otsus kas suhet jätkata või see lõpetada. Vastassugupoolt õpitakse esmalt tundma stiimul tasandil, kus määratakse indiviidi sobilikkus partneriks ära silmnähtavate omaduste põhjal. Jälgitakse mehe või naise füüsilist välimust, tema riietust, kombeid, nägu, kehaehitust, kõneviisi jne. Suhte arenedes jõutakse väärtus tasandile, kus muutuvad oluliseks sarnased arusaamad ja väärtused, mida kumbki osapool hindab ning oluliseks peab. Sarnased väärtused ühendavad inimesi ning viivad suhtluse sügavamale tasandile, nende erinevused kutsuvad esile aga lahkkelisid, mille tagajärjeks võib olla suhte purunemine. Kolmandal tasandil ehk rolli tasandil katsetavad partnerid erinevaid individuaalseid rolle, mille põhjal langetatakse taas otsus, antud indiviidi sobilikkusest kaaslaseks või mitte. Sellised rollid võivad olla näiteks abikaasa, perekonna ülalpidaja jne.

Varasemalt oli vabaabielus olevaid paare rohkem just noorte inimeste hulgas, kes nägid antud kooseluvormis pigem abielueelset prooviperioodi. Tänapäeval on aga järjest rohkem neid paare, kelle jaoks on vabaabielu alternatiiviks seaduslikule abielule. (Tiit, 2003:16) Vabaabielu on hakanud ka ametlikult ja seaduse silmis muutuma, kooselule kantakse üle abielu tunnuseid (Hansson, 2009). Eestit iseloomustab ka esimese abielu sõlmimise vanuse tõus ning summaarse sündimuskordaja langemine (Hansson ja Kelam, 2004:28-32; Tiit, 2003:13-17), seega lükatakse nii abiellumist kui ka lapse saamist edasi, seega abielueelne pikk kooselu periood on üha pikenenud.

Kiire majandusareng suunas naised tööturule ning muutis nad iseseisvamaks. Naiste järjest suurem osalemine ning parem positsioon tööturul on endaga kaasa toonud pöörde ka pereloomelises käitumises ning partneri valikus. Varasemad uuringud kinnitavad seda, et hea positsioon tööturul ning indiviidi majanduslik olukord on omadusteks, mida võimaliku tulevase partneri puhul kõrgelt hinnatakse, eriti tähtis on see just naiste jaoks (Buss, 2004:110-111; Juurmann, 2003). Naiste potentsiaal suuremat sissetulekut teenida avaldab mõju ka nende väljavaadetele abieluturul (Sweeney, 2004).

Naiste enda parema majanduslik olukord võib vähemtähtsaks muuta otsitava partneri majandusliku kindlustatuse olulisuse, naine on suuteline iseenda eest hoolt kandma ning ei otsi seega meest, kes teda ning võimalikke tulevasi lapsi finantsiliselt toetaks. Moore jt (2010) toovad esile, et partneri valiku puhul on oluline see kuivõrd palju on ühel või teisel partneril kontrolli ressursside üle. Nimelt, majanduslikult väga hästi hakkamasaavad naised väärtustasid vähem meeste majanduslikku kindlustatust ning hindasid partneri füüsilist välimust sama kõrgelt kui mehed. Naiste kasvava tööhõivega kaasnevad muutused väärtushinnangutes, seetõttu võivad esile kerkida uued omadused, mida naised partneris otsivad. Varasemad läbi viidud uuringud (Heinla, 2004) on leidnud, et kodu ja pere on väärtused, mida Eesti ühiskonnas väga tähtsateks peetakse, seda eriti naiste poolt. Naiste kasvav tööhõive ning teisalt pereelu olulisus nõuavad nende kahe eluvaldkonna omavahelist ühitamist, või loobumist ühest (Hansson, 2006:14). Enamik inimesi soovivad ennast teostada aga mõlemas valdkonnas, mis nõuab mõningate eesmärkide täitmise edasilükkamist. Kõik sellised muutused mõjutavad ka partneri valikut.

Tugev mõju perekonnaloomele käitumisele oli ka 1960. aastatel toimunud seksuaalrevolutsioonil. Arusaamad seksist ja seksuaalsuhetest muutusid liberaalsemaks, millest tulenevalt ei peetud ka abielueelset seksi enam taunitavaks (Nock, 1987:107).

Seksis nähti vahendit, läbi mille said kaks partnerit viia oma suhte uuele tasandile ning jõuda sügavamate tunneteni. Ühiskonna arenemisega kadusid hirmud ja süüdimõistmine, mis abielueelse seksiga esmalt kaasnesid ning millega inimeste seksuaalkäitumises palju probleeme tekkis. Sellest tulenevalt on ühiskonnas tänapäeval aktsepteeritud ka lühiajalised suhted, potentsiaalse partneri eelnevasse seksuaalkogemusse ning isegi lühiajalisse kooselukogemusse suhtutakse üpris üheks üheks (Juurmann, 2003).

Otsus abielluda pole enam lõplik ja kogu eluks tehtav otsus. Abielu sõlmimist ei käsitleta kui terveks eluks tehtud otsust, millest enam taganeda pole võimalik. Lahutus ja kooselu lõpetamine on paljudes kultuurikontekstides täielikult aktsepteeritav, see võimaldab partneritel pääseda liidust, mis enam rahuldust ei paku (Hess, 2000:157). Lahutamise kergus tänapäeva ühiskonnas mõjutab kindlasti ka partneri valikut. Kuna lahutamine ja lahkumineku ei ole ühiskonnas tabu, valitakse võib-olla endale kaaslast selle võrra kergekäelisemalt ning tehakse mehes/naises otsitavate omaduste suhtes rohkem järeleandmisi. Erinevas vanuses inividid otsivad kaaslastes erinevaid omadusi, millest võib samuti olla tingitud partnerite vahetamine.

Motivatsiooniteoreetilise lähenemise kohaselt otsivad inividid endale partnerit, kes vastaks kõige paremini nende ideaalse partneri ning suhte kujundile (Campbell, 2001). Antud teooriast lähtuvalt võib eeldada, et iga inimese soov on leida endale kaaslane, kes oleks tema partneri ideaalkujundile kõige lähedamal. Kohates sobivamat partnerit, kes sinu standarditele täpsemalt vastab, jäetakse senine kaaslane maha. Sellest tulenevalt võidakse elu jooksul partnerit valida mitmeid kordi. Kaaslase vastamist partneri ideaalkujundile seostatakse ka suurema suhte kvaliteediga (Fletcher, 1999:85). 2001- 2012 on ametlike lahutuste arv Eestis vähenenud, kui 2001. aastal oli tuhande elaniku kohta lahutusi 3,16, siis 2012. aastaks oli antud näitaja langenud 2,43% (Statistikaamet, 2013). Võrreldes teiste Euroopa riikidega saab aga Eestist siiski rääkida kui kõrge lahutumusnäitajaga maast (Eurostat, 2013).

Inimeste eluväärtused on olulisteks teguriteks, mis annavad meile aimu partneris otsitavatest omadustest. Neid omadusi, mida ühiskonnas üldiselt rohkem väärtustatakse, otsitakse ka oma kaaslastes, võimalikus tulevases abikaasas. Uuringud on kinnitanud, et perioodil 1985-2003 on Eesti elanikud kõige kõrgemalt väärtustanud lapsi, perekonda, tervist ja armastust (Heinla, 2004:13). Võrreldes varasemate uuringu all olnud aastatega (1985, 1993, 1998) on 2003. aastaks tõusnud majandusliku heaolu, sõprade,

enesetäiendamise ja füüsilise vormisoleku tähtsus. Suurimad kõikumised ilmnevad kutsetöö väärtustamises, 2003. aastal pidas aga kutsetööd väga tähtsaks 29% uuringus osalejatest. Naised hindavad võrreldes meestega 2003. aastal mõningal määral kõrgemalt lapsi, tervist, armastust, enesetäiendamist, kultuurihuvisid ja ühiskondlikku tegevust, sarnaselt väärtustatakse kutsetööd, majanduslikku heaolu ning omaloomingut.

Kõik eelnevalt ära toodud ühiskondlikud muutused ning lisaks veel paljud teisedki, mida hetkel välja ei ole toodud, mõjutavad partneri valiku protsessi. Eestlastele tavaks olevad perekonnaloome käitumismustrid ning kõrgelt hinnatud väärtused kujundavad kogu partneri valikut. Noored üliõpilased on enamjaolt need, kes on jõudnud sellisesse eluetappi, kus on vaja valida endale partnerit, seega sobib antud sihtgrupp ideaalselt kirjeldama inimeste partneri valiku suundumusi, eelkõige aga just kõrgkoolides õppivate noorte partneri valiku suundumusi ning hoiakuid.

1.2 Meeste ja naiste partneri valiku kriteeriumid

Ühiskonnas eksisteerivad kindlad omadused, mida partneri valimisel üksmeelselt rohkem või vähem hinnatakse. Evolutsioonipsühholoogia kohaselt on need välja kujunenud pika evolutsiooni ning meie esivanemate poolt tehtud valikute tagajärjel (Buss, 2004). Bussi ja Barnesi (1986:569) käsitluse kohaselt võivad sugupoole erinevad partneri valiku kriteeriumid olla tingitud ka traditsioonilistest soorollidest ühiskonnas ning naiste kehvematest majanduslikest väljavaadetest. Domineerivad omadused on tugevalt mõjutatud üldistest ühiskondlikest protsessidest ning kultuurikontekstist kus nad paiknevad, seega kõrgemalt hinnatud omadused diferentseeruvad erinevatel ajajärgudel. Kõik naised ja mehed ei ole vastassugupoole poolt võrdväärselt ihaldatud (Buss ja Barnes, 1986: 559). Nii nagu mehed ja naised erinevad füüsiliselt, vaimselt, soorollidelt ja paljudelt muudelt aspektidelt, on ka nende poolt eelistatud kriteeriumid partnerite valimisel erinevad.

Naiste ja meeste partneri valik aga ei ole sõltuv ainult nende endi poolt ihaldatud kriteeriumitest, vaid rolli mängivad ka nende enda ressursid, kaaslaste valimise ajaline kontekst, kultuurikontekst ning see kui ihaldusväärne partner ise vastassugupoole jaoks ollakse (Buss, 2004, 126-130). Walsteri jt (1996) sobitumismehhanismi teooria kohaselt mida rohkem on indiviidil vastassugupoole poolt kõrgelt hinnatud omadusi, seda suurem on võimalike potentsiaalsete partnerite hulk, kelle seast ta endale kaaslast saab valida.

Seega on partneri valik reguleeritud vastavalt sellele, kuidas inimene enda omadusi, välimust ning oskusi tajub ehk kui väärtuslikuks partneriks ta iseennast peab.

Samuti mida tõsisemat suhet indiviid otsib, seda vähem on ta nõus tegema järeleandmisi enda partneri ideaalkujundi suhtes (Regan, 1998:1299-1300). Pikaajaliseks- ja lühiajaliseks suhteks otsitavad kaaslased ning neilt nõutavad omadused erinevad märkimisväärselt. Mehed ja naised kalduvad olema rohkem paindlikumad partneri standardite suhtes kui nad valivad kaaslast lühiajaliseks suhteks (mehed võrdlemisi järeleandlikumad kui naised), kui siis, kui nad valivad endale kaaslast pikaajaliseks suhteks. Seksuaalpartneriks otsitakse füüsiliselt hea välimusega indiviidi, pikaajaliseks partneriks aga inimest, kes pakuks emotsionaalset tuge.

Millised aga on need omadused, mida naised ja mehed endale partnerit valides peamiselt jälgivad? Buss (2004) on partneri valikut pikaajaliselt uurinud ning üritanud antud küsimusele vastust leida evolutsioonipsühholoogia seisukohast lähtuvalt. Meeste ja naiste poolt partneris kõrgelt eelistatud omadused on välja kujunenud loodusliku valiku teel, püsima jäid omadused, mida kõrgemalt hinnati ning mis olid ellu jäämiseks olulisemad. Evolutsioonipsühholoogiline lähenemine võimaldab omavahel võrrelda sugupoolte erinevusi partneri valikul, mida käesolevas töös ka tehakse.

1.2.1 Naiste partneri valiku kriteeriumid

Evolutsiooni tulemusena on ühiskonnas naiste poolt kõrgemalt hinnatud mehed, kellel on rohkem ressursse või suurem potentsiaal neid omandada (Buss, 2004, lk 110-114), mida kinnitab ka Sprecher jt (1994). Bussi jt (2001) poolt läbi viidud ligi poole sajandilist perioodi (1939-1996) käsitlev uurimus, leidis samuti, et naiste jaoks on partneri valikul peamiseks partneri head majanduslikud väljavaated, ambitsioonikus ning töökus. Naiste eesmärgiks on leida kaaslane kes oleks suuteline hoolt kandma nii naise enda kui ka tulevaste laste eest. Ambitsioonikus ning head majanduslikud väljavaated on kaaslase puhul eriti olulised just pikaajalise suhte loomisel (Wilbur ja Campbell, 2010: 752). Mehe majanduslikest ressurssidest ning headest finantsilistest väljavaadetest annavad aimu tema iseloomuomadused, füüsilised omadused, ühiskondlik positsioon jne. Naised hindavad kõrgelt mehe sotsiaalset staatust, mille määravad ära haridus ning kutsekraad, samuti ametipositsioon. Eelistatud on ambitsioonikad ja töökad mehed, kellel on kõrgemad palgad ning suurem võimalus edutamiseks ja karjääriredelil tõusmiseks. Antud omadused näitavad

ka mehe suutlikkust tulevikus vajalikud ressursid muretseda, isegi kui hetkel need puuduvad. 2003. aastal Eestis läbi viidud väärtushinnangute uuring näitas, et majanduslikku heaolu peavad väga tähtsaks 48% elanikkonnast, soolisi erinevusi hinnangutes aga sellest uuringust välja ei tulnud (Heinla, 2004:13).

Ka naiste poolt vanemate meeste eelistamine on seotud maksimaalsete ressurssidega partneri leidmisega (Buss, 2004:116). Vanemad meesterahvad on jõudnud ühiskonnas saavutada parema positsiooni ning juurdepääsu suuremale hulga ressurssidele, võrreldes noorematega, kes sinnapoole alles teel võivad olla. Samuti peetakse endast mõnevõrra vanemaid mehi targemaks ning elukogenumaks. Eelistatud on need vastassugupoole esindajad, kes on naisest mõned aastad vanemad, mitte aga liiga vanad, kuna kõrgema eaga kasvab risk haigestuda või surra. Selle tagajärjel oleks naine aga sunnitud iseseisvalt järglaste eest hoolitsema või peaks ta investeerima uue partneri leidmisesse. Ka Sprecheri jt (1994:1076) poolt läbi viidud uuring leidis, et naised on võrdlemisi rohkem valmis abielluma endast vanemate (5 aastat) partneritega kui seda mehed.

Ühtedeks olulisemateks omadusteks kaaslase puhul peavad naised usaldusväärsust ja stabiilsust, leides, et need on potentsiaalse kaaslase puhul asendamatud (Buss, 2004:118-119). Antud omadused on partneri puhul kõrgelt hinnatud, kuna need on märgid sellest, et mees on suuteline aja jooksul ressursse järjepidevalt perekonda ja järglastesse investeerima. Mehed kellel antud omadused puuduvad võivad naise jaoks koormavaks olla, kuna nad on enesekesksed ning pole valmis ressursse ühiselt jagama (Buss, 1991). Seeläbi nad mitte ei panusta suhtesse, vaid kulutavad naise ressursse (sissetulek, aeg), hoides oma ressursid enda kasutada.

Evolutsiooni tulemusena on suutlikkus pakkuda kaitset kujunenud samuti üheks väga oluliseks omaduseks, mida naised partneris otsivad (Buss, 2004:119-120). Eelistatakse mehi, kes on võimelised pakkuma füüsilist kaitset- suurt, tugevat ning füüsiliselt võimekat kaaslast. Ka füüsiline välimus ja tervis on kriteeriumid mida naised jälgivad ja oluliseks peavad (Buss, 2004:121), seda näitavad ka Eestis läbi viidud eluväärtuste uuringud (Heinla, 2004). Mees peab olema hea tervise juures, et ta suudaks pakkuda vajaminevaid ressursse, oleks võimeline laste eest hoolitsema ning neid kaitsma. Halva tervisega indiviidil on suurem oht raskelt haigestuda või isegi surra, mis tähendab naise jaoks igasuguseid võimalikke kulutusi. Ka võib haige kaaslane oma haiguse edasi kanda partnerile või tulevastele lastele. Mõningat informatsiooni indiviidi tervisest on võimalik

omandada füüsilise välimuse kaudu. Wilburi ja Campbelli (2010) poolt läbi viidud uuring leidis, et olenemata suhte kontekstist ehk kas otsitakse partnerit lühi- või pikaajaliseks suhteks, eelistasid naised füüsiliselt atraktiivsemaid mehi.

Naise jaoks ei ole ainult oluline leida kaaslane, kellel oleks ressursse ning potentsiaali neid omandada, vaid kaaslane, kes oleks valmis ennast siduma ning läbi selle neid ressursse ka jagama. Mehe valmidust ennast naisele pühendada on aga väga raske kontrollida, siiski annab sellest aimu armastus ning seda väljendavad teod ja emotsionaalse toe pakkumine (Buss, 2004:123-124). Kaks peamist enese sidumise, pühendumise märki on truudus ning ressursside (aeg, raha jne) investeerimine naisesse. (Buss, 2004:123-124) Sellised teod näitavad, et mees on valmis ennast naisele pühendama ning pikaajalist suhet looma. Ta annab ühele naisele nii oma majanduslikud, seksuaalsed, emotsionaalsed kui ka geneetilised ressursid. Seetõttu on armastus naiste jaoks partneri valikul ka niivõrd oluline. Samuti on oluline, et mees oleks valmis ka lastesse investeerima. Seetõttu otsivad naised ka oma partneris omadusi nagu: armastav, hooliv, lojaalne, aus, stabiilne, kogusetundlik (Furnham, 2009).

1.2.2 Meeste partneri valiku kriteeriumid

Pikaajalise evolutsiooni tagajärjel on mehed tõdenud, et abiellumine pole kasulik ainult naistele. Abiellumisvalmidus suurendab meeste üldist võimalust leida endale kaaslane; meeste nõustumine abiellumisega, suurendab nende tõenäosust leida endale atraktiivsem kaaslane; see suurendab meeste isaks saamise võimalust/kindlust; abiellumisega suureneb laste ellujäämise võimalus ja suureneb laste saamise tõenäosus läbi mehe poolse investeerimise suhtesse ning lastesse (Buss, 2004:135-136). Pikaajalise suhte loomisel panustavad ka mehed väga palju oma ressurssidest naisele, mistõttu on äärmiselt oluline leida endale sobilik partner, vastasel juhul tähendaks see ressursside kulutamist sobimatu partneri peale. Selleks, et leida endale sobiv kaaslane, järgivad ka mehed partneri valikul kindlaid kriteeriumeid.

Üheks väga oluliseks kriteeriumiks partneri valikul on meeste jaoks kaaslase vanus. Mehed eelistavad endast nooremaid naisi, 30 eluaastates mehed võivad endale otsida isegi ligi 10 aastat nooremat naist (Buss, 2004:140). Naiste viljakus ning võime lapsi saada on tugevalt seotud tema vanusega, kuna naised pole fertiilsed kogu elutee vältel, vaid ainult kindlal eluperioodil. Kõige viljakamad on naised oma 20ndatel eluaastatel, 40 aastast on see

langenud aga juba väga madalale ning 50ndates naiste võimalus lapsi saada on ligilähedane nulliga. Seetõttu valivad mehed endale partneri, kes on noorem, kindlustamaks endale järeltulijate saamise. Sprecher jt (1994:1076-1077) poolt läbi viidud uuring leidis, et mehed on võrdlemisi rohkem valmis abielluma kaaslasega kes on neist endast 5 aastat nooremad, samuti mehe enda vanuse kasvamisega suureneb ka valmisolek endaga võrreldes järjest nooremat naist kosida.

Teiseks peamiseks meeste soospetsiifiliseks partneri valiku kriteeriumiks on füüsiline välimus (Buss, 2004:142-148), mis annab informatsiooni naise tervise ning samuti fertiilsuse kohta. Naise otsesed füüsilised jooned ning käitumine peegeldavad tema tervist. Täidlased huuled, puhas ning pehme nahk, läikivad juuksed, selged silmad, hea lihastoonus ning normaalne keharasva kogus, õnnelik ja nooruslik kõnnak, elav näoilme, kõrge energiatase- kõik need on märgid tema heast tervislikust seisundist (Symons, 1995 viidatud Buss 2004 järgi). Mehed eelistavad antud omadustega naisi, kuna need on otsesed indikaatorid naise tervise kohta ning samuti on neid vastassugupoole tunnuseid kõige lihtsam esmapilgul ära tunda. Seega ilus nägu pole ainus faktor, mida mehed naise välimuse juures vaatavad, väga olulist rolli mängib ka kehakuju ning näiteks talje-puusa ümbermõõt. Talje-puusa ümbermõõt on otseselt seotud naise tervisliku seisundiga, viljakuse ning atraktiivsusega (Singh, 1993). Kõige atraktiivsemaks peetakse indiviide, kellel antud näitaja on ligikaudu 70, mida suuremaks (~90) see läheb, seda vähem atraktiivseks naisterahvast peetakse (Singh, 1993:295).

Mehed reageerivad naiste ilu edasi andvatele märkidele ning nende jaoks on partneri valikul füüsiline atraktiivsus ja partneri välimus väga olulised. Mehed hindavad füüsilist atraktiivsust ja välimust naistest võrdlemisi kõrgemalt, mida kinnitab ka Buss jt (2001) poolt läbi viidud uuring. Uuritud ajaperioodil (57 aastata, 1939-1996), hindasid mehed, võrreldes naistega, potentsiaalse partneri puhul füüsilist atraktiivsust ja head välimust iga kord kõrgemalt. Samasuguseid tulemusi on leidnud ka paljud teised uuringud (nt Furnham 2009, Sprecher 1994, Feingold 1990). Mehed peavad antud omadust väga olulised, naiste jaoks on see soovitatav, kuid mitte peamine. Füüsilise atraktiivsuse üldine olulisus partneri valikul on ühiskonnas viimase sajandi jooksul tõusnud nii meeste kui naiste jaoks, mis on tingitud ühiskonnas toimuvatest muutustest ning uudse naisekujundi tekkimisest (Buss, 2004:148-149).

Meeste jaoks ei ole oluline leida kaaslane kes oleks ainult füüsiliselt atraktiivne, noor ning sellest tingituna ka fertiilne, vaid oluline on, et valituks osutunud partner oleks ka truu (Buss, 2004:150-153). Kui naine on truudusetu, kaotab mees palju ressursse, mida ta kulutas naise valikul ja otsimisel, armastuse väljanäitamisel ning tema tähelepanu eest võitlemisel. Truudusetusega kaasneb ka kahtlus, et mees ei pruugi olla laste bioloogiline isa. Mees võib jääda ilma naise vanemlikust investeeringust või võib ta kulutada oma ressursse teise mehe laste ülesse kasvatamisse.

Bussi ja Barnesi uuringu tulemused (1986) näitasid, et kõige suuremad soolised erinevused partneri valikul esinevad kolmele omadusele antud hinnangute puhul: füüsiline atraktiivsus, lõpetanud ülikooli ning hea töövõime. Mehed peavad olulisemaks füüsilist atraktiivsust, naised aga haridust ning head töövõimet. Sarnaseid tulemusi on näidanud ka paljud teised uuringud ja allikad Feingold (1990), Bram jt (2002) Gould ja Gould (1997), Sprecher jt (1994), Wilbur ja Campbell (2010). Naiste kõrgemad standardid potentsiaalsete partnerite töövõimele ja haridusele on kindlasti seotud traditsiooniliste hoiakutega ühiskonnas, millest tulenevalt on mehed perekonna ülalpidajad. Naised on enamjaolt ühiskonnas ka võimust rohkem kõrvale jäetud, mistõttu nad otsivad seda oma partneris (Buss, 1989:2). Meeste kõrgemad standardid aga naiste välimuse suhtes võivad olla tingitud naiste fertiilsuse ning füüsilise atraktiivsuse omavahelisest seosest (Bram, 2002). Naiste puhul on väliste joonte abil võimalik hinnata nende võimekust lapsi ilmale kanda, sest naise viljakus on seotud nii tema vanuse kui ka tervisega. Mehed teisalt on aga fertiilsed väga pikka aega, mistõttu võib-olla antud kriteerium naiste jaoks partneri valimisel nii oluline ei ole.

Kõige kõrgemalt hinnatud iseloomujoonteks Bussi ja Barnesi (1986) uuringu tulemuste kohaselt olid: hea kaaslane, teistega arvestav, aus, hell/kiindumust välja näitav, usaldusväärne, intelligentne, lahke, mõistev, huvitav vestluskaaslane ja lojaalne/truu. Soolistest erinevustest tuli välja, et naised hindavad kõrgemalt iseloomuomadusi nagu: teisi arvestav, aus, usaldusväärne, lahke, mõistev, kiindunud lastesse, meeldib teistele inimestele, hea töövõime, ambitsioonikas ja karjäärile orienteeritud, hea perekondlik taust ja pikkus; mehed iseloomuomadusi nagu: atraktiivsus, hea välimus/stiilsus, hea kokk, kokkuhoidlik.

1.3 Üliõpilaste partneri valik Eestis

Uuringuid, mis aitavad kirjeldada üliõpilaste perekonnaloomealist käitumist ning partneri valikut, on Eestis läbi viidud ligikaudu 40 aastat. E. Juurmann (2003) on käsitlenud üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaaale ning nende muutumist 2001. aastal läbi viidud uuringu „Sinu ideaal?“ põhjal. Antud uuringus keskenduti üliõpilaste väärtuste ja hoiakute muutumise ning selliste muutuste võimalike põhjuste uurimisele seoses partnerivaliku ja pereloomega. Samuti uuriti tegureid, mis noorte arvates õnnelikku kooselu mõjutada võiksid. Saadud tulemuste põhjal on võimalik teha üldistusi üliõpilaste partneri valiku väärtushinnangute ning käitumismustrite kohta 12 aastat tagasi.

2001. aasta andmetest tuli välja, et üliõpilased hindavad oma partneri omadustes kõige kõrgemalt intelligentsust. Teisele kohale paigutati partneri välimuse hoolitsetus, kolmandale huumorimeel ning neljandale suhtlemisoskus. Vähem olulisteks omadusteks pidasid üliõpilased partneri rõivastuse stiilsust ning sportlikkust ja tervislikku eluviisi. Peamised soolised erinevused, mis hinnangute lõikes välja tulid olid, et naised pidasid meeste puhul olulisemaks iseloomu tugevust ja järjekindlust ning samuti hindasid nad meesvastajatest kõrgemalt huumorimeelt. Meeste jaoks oli oluliseks partneri figuur ja näojooned, kolmandik meesvastajatest pidasid naiste figuuri väga oluliseks, naistest ainult 6%. Füüsiline atraktiivsus on meeste jaoks seega oluliselt tugevamaks teguriks, mis partneri valikul rolli mängib, mida kinnitavad ka paljud varasemad uuringud Feingold (1990), Buss ja Barnes (1986).

Hariduse omandamine on kõrgkoolis õppivate noorte jaoks väga tähtsaks osaks nende igapäevaelus, mistõttu on oluline uurida ka selle teguri mõju üliõpilaste partneri valikul. 2001. aasta andmete (Juurmann, 2003) tulemused näitavad, et enamus üliõpilastest soovisid endale partnerit, kellel oleks nendega võrdne haridustase, või siis kaaslast kelle haridustase oleks kõrgem (17%). Samas on küllaltki suur nende üliõpilaste hulk, kelle jaoks partneri haridus tähtsust ei oma, mis on mõnevõrra üllatav. Meestega võrreldes, oli naiste hulgas rohkem neid, kes soovisid kaaslast, kelle haridustase oleks nendega võrreldes kõrgem, mis näitab naiste mõningasi traditsioonilisemaid hoiakuid. Kuna naised on ühiskonnas mõnevõrra võimust rohkem kõrvale jäetud, otsivad nad seda oma partneris (Buss ja Barnes, 1986). Töövõime ja haridus määravad indiviidi võimupositsiooni ühiskonnas, seega otsitakse meest, kes antud omadusi kannab (Buss ja Barnes, 1986).

2001. aasta uuringu (Juurmann, 2003) andmed näitasid ka, et üliõpilased eelistavad eelkõige partnerit, kelle sissetulek oleks nende enda omaga võrreldes kõrgem (42%) või siis pole sissetuleku suurus nende jaoks oluline (37%). Meeste ja naiste omavahelisel võrdlemisel leiti märgatavaid erinevusi, mis tuleneb eelkõige sellest, et naistudengid soovivad endale partnerit, kelle sissetulek oleks võrreldes nende enda sissetulekuga kõrgem. Samuti ei soovinud ükski naine, et nende kaaslane teeniks vähem kui nad ise, erinevalt meesüliõpilastest, kelle hulgas oli 14% indiviide kes seda soovisid. Sellised tulemused näitavad üliõpilaste hulgas taaskord traditsiooniliste hoiakute olemasolu ning soorollide paikapidavust. Mehed Eesti kulutavad rohkem aega tasulise töö tegemiseks kui naised, kes aga panustavad oluliselt rohkem kodutööde tegemisse, kokkuvõttes on naiste vaba aja hulk aga kogu elukaare jooksul võrdlemisi väiksem kui meestel ning nende töökoormus on kõvasti suurem (Järve, 2003).

Harjumused, kogemused ja omadused, mida elu jooksul läbi tehakse ja omandatakse muudavad inimeste käitumist, väärtusi ja arusaamu. Need muudavad meid kui inimesi ja teiste hoiakuid ja arvamusi meie kohta. Nii on ka partnerivalikul mõned omadused, kogemused ja harjumused üksmeelselt eelistatavad, samas kui teisi oma tulevase partneri puhul kindlasti vältida üritatakse. 2001. aasta Eesti üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaali uuringu (Juurmann, 2003) andmetel olid eelistatud kaaslased, kes oleksid heal majanduslikul- ja sotsiaalsel positsioonil. Eriti väärtustasid neid omadusi naised. Hoiak partneri varasemate seksuaalkogemuste suhtes oli võrreldes varasemaga vabameelsemaks muutunud. Eelnevaid seksuaalkogemusi mitte ainult ei peetud taunitavaks, vaid koguni sooviti. Samuti ei hooli üliõpilased sellest, kas nende partner omab lühiajalist kooselukogemust või ei.

Harjumustest peeti taunitavaks (38%) ja vastuvõtmatuks (40%) partneri suitsetamist. Suitsetamist pidasid negatiivsemaks mehed, seda eelkõige kindlasti seetõttu, et suitsetamist peetaks halvaks ja koledaks harjumuseks, mis noorele naisele sobilik ei ole. Mõõduka alkoholitarbimise suhtes olid üpriski sallivad, enamus kas suhtus sellesse ükskõikselt või pidas seda harjumust lausa soovitavaks, vaid umbes kolmandik vastajatest suhtusid antud harjumusse hukkamõistvalt. Sellised alkoholitarbimist soosivad hoiakud üliõpilaste seas on tingitud rohkest alkoholitarbimise tavast kogu Eesti ühiskonnas. Kõige vastuvõtmatuks omaduseks partneri juures peeti vanglakogemust (~90%) ning narkootikumide tarvitamist (~70%). Mehed olid antud omaduste suhtes mõnevõrra sallivamad kui naised, mis võis tuleneda sellest, et mehed neid ohte naiste puhul vähetõenäolisemaks peavad.

Seega võib eelnevatest tulemustest teha järelduse, et meesüliõpilased otsivad endale eelkõige kaaslast, kes oleks hea iseloomuga, ilusa välimusega, sobiva käitumise ja harjumustega, haritud, sobivas vanuses naine; naisüliõpilased aga partnerit, kellel on hea iseloom, sobilikud harjumused ja käitumine, ta oleks haritud, meeldiva välimusega ning majanduslikult kindlustatud ja heade finantsiliste väljavaadetega. (Juurmann, 2003)

2. PROBLEEMISEADE

Kiire ühiskondlik areng ning sotsiaalsed protsessid toovad endaga kaasa palju muutusi, millel on suur mõju igale eluvaldkonnale. Partneri valik, ühe elus läbitava protsessina nõuab tõsist kaalumist ning raskete otsuste langetamist. Partneri valikut ei saa võtta kergekäeliselt, kuna vale otsus võib endaga kaasa tuua nii partneri valikule kulutatud kui ka koos olnud ajal ühiselt jagatud ressursside kadumise. Perekond on üldiselt eestlaste väärtuskaardil väga tähtsal kohal (Heinla, 2009), seega on iga inimese jaoks oluline leida enda jaoks võimalikult ideaalne partner, kellega kooselu alustada.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida ning anda ülevaade Eestis viimase 12 aasta jooksul toimunud muutustest üliõpilaste partneri valikus. Milliseid omadusi praegusel ajal partneri valikul kõrgemalt või madalamalt hinnatakse ning mil määral need eelistused erinevad 2001. aastal (Juurmann, 2003) leitud tulemustega, samuti kas varasematest uuringutest välja tulnud soospetsiifilised partneri valiku kriteeriumid peavad tänapäeva ühiskonnas paika? Millised võivad olla toimunud muutuste võimalikud põhjused ehk kas partneri valikus toimunud muutusi on võimalik kirjeldada tulenevalt ühiskonnaprotsessides toimunud üldistest muutustest.

Püstitatakse kolm uurimisülesannet:

1. uurida Eestis viimase 12. aasta jooksul (2001-2013) üliõpilaste partneri valikus toimunud muutusi;
2. uurida, milliseid omadusi 2013. aastal partneri valikul kõrgemalt või madalamalt hinnatakse;
3. uurida, millised võivad olla 2001. ja 2013. aasta soolised erinevused partneri valimisel;

2.1 Hüpoteesid

2001. aasta andmetele tuginedes loodi üliõpilaste hinnangute põhjal partnerivalikul oluliste omaduste tähtsusejärjestus. Eesmärgiks oli välja selgitada, millised on ikkagi kõige olulisemad omadused mida kaaslase valimisel jälgitakse. 2001. aastal uuringusse kaasatud tunnused järjestati järgnevalt: iseloom, välimus, harjumused ja käitumine, haridus, vanus,

orienteeritus perekonna loomisele, head finantsilised väljavaated/ majanduslik kindlustatus, sotsiaalne positsioon, oskus majapidamistööd teha, rahvus ning rass. (Juurmann, 2003). Ühiskondlike muutuste tulemusel erinevate partneri valiku kriteeriumite olulisus võib märgatavalt muutuda, küll aga eeldab autor, et üldpilt partneri valiku kriteeriumite järjestuses on 2013. aastal jäänud samaks.

Püstitatakse järgnev hüpotees:

Hüpotees 1 Hoolimata ühiskondlikest muutustest on 2001. aasta partneri valiku kriteeriumite järjestus 2013. aastal jäänud samaks.

Abieluturul on üheks väga oluliseks partnereid eristavaks omaduseks majanduslik olukord. Naiste potentsiaal suuremat sissetulekut teenida avaldab mõju ka nende väljavaadetele abieluturul (Sweeney, 2004). Praeguses olukorras, kus naised veedavad palju rohkem aega oma elust tööturul, kui tegid seda naised varasemalt, võiksime me eeldada, et naiste majanduslikud näitajad mängivad tähtsamat rolli ka partneri valikul. Naiste suurem tootlikus tööturul toob kaasa suurema majanduslike olukordade ühtivuse vastassugupoolte vahel. Kui varasemalt on majanduslik olukord ning head finantsilised väljavaated olnud just naiste soospetsiifiliseks partneri valiku kriteeriumiks (Buss, 2004:110-114), seda ka Eestis (Juurmann, 2003:33), siis tänapäeval võib see olla mõnevõrra muutunud.

Eelnevatele teooriatele tuginedes püstitatakse järgnevad hüpoteesid:

Hüpotees 2.1 Naiste majanduslik olukord on Eestis võrreldes 2001. aastaga muutunud meeste jaoks partneri valikul olulisemaks teguriks.

Hüpotees 2.2 Meeste majanduslik olukord on Eestis võrreldes 2001. aastaga muutunud naiste jaoks partneri valikul vähemolulisemaks teguriks.

Kõik indiviidi omadused, harjumused ja kogemused ei ole partneri valikul võrdväärselt olulised. Mõned kriteeriumid võivad olla esmatähtsad ning nende suhtes ollakse vähem paindlikumad, samas kui mõningate teiste omaduste suhtes ollakse järeleandlikumad. Samuti ei pea mehed ja naised erinevaid partneri omadusi võrdväärselt oluliseks, mida kinnitavad evolutsioonipsühholoogia seisukohad (Buss, 2004). 2001. aastal Eestis läbi viidud üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaali uuringust tuli välja, mehed pidasid partneri puhul olulisemaks füüsilist atraktiivsust (Juurmann, 2003), mida kinnitavad ka paljud

varasemad välismaised uuringud, näiteks Feingold (1990), Bram jt (2002). Naised tähtsustasid võrreldes meestega tunduvalt rohkem partneri majanduslikku kindlustatust ja häid finantsilisi väljavaateid (Juurmann, 2003), mida on samuti tõestatud varasemate välismaiste uuringutega (Buss, 1986, 2001, 2004; Wilbur ja Campbell, 2010).

Püstitatakse järgnev hüpotees:

Hüpotees 3 Võrreldes 2001. aastaga on 2013. aastal meeste jaoks partneri välimuse olulisus vähenenud.

Partneri valik on selgelt üks väga olulistest otsustest, mis inimene elu jooksul langetama peab, üllatavalt vähestele on aga teada omadused ning iseloomujooned, mida kaaslases üksmeelselt rohkem otsitakse. Indiviidid, kes kõrgemalt hinnatud iseloomujooni ei oma, jäävad arvatavasti valikust rohkem kõrvale. Kuna varasemad uuringud on näidanud, et mehed ja naised järgivad kaaslasi valides erinevaid kriteeriume (Buss, 2004; Wilbur ja Campbell, 2010; Furnham, 2009), eeldab autor, et ka partneris oluliseks peetavate iseloomuomaduste puhul peavad paika kindlad soospetsiifilised suundumused. Buss'i ja Barnes'i (1986) poolt läbi viidud partneri valikut käsitleva uuringu tulemused näitasid samuti, et naised hindavad kõrgemalt iseloomuomadusi nagu: teisi arvestav, aus, usaldusväärne, lahke, mõistev, kiindunud lastesse, meeldib teistele inimestele, hea töövõime, ambitsioonikas ja karjäärile orienteeritud, hea perekondlik taust ja pikkus; mehed iseloomuomadusi nagu: füüsiline atraktiivsus, hea välimus/stiilsus, hea kokk, kokkuhoidlik (Buss ja Barnes, 1986).

Eelneva uuringu tulemustele tuginedes, püstitatakse järgnev hüpotees:

Hüpotees 4 Naised hindavad partneris kõrgemalt iseloomuomadusi, mis on seotud tööalase edukusega.

Mursteni (1970) filtriteooria kohaselt läbivad partnerid suhte saavutamisel erinevad tasandid. Suhe jaguneb vastavalt oma kestvusele kolmeks tasandiks, igal tasandil määratakse indiviidi sobilikkus partneriks ära erinevate omaduste põhjal. Esimesel tasandil ehk vastassugupoole esindajaga tutvumisel jälgitakse silmnähtavaid omadusi (välimus, kõne, kombed), teisel tasandil ehk suhte arenedes oluliste arusaamade ja väärtuste sarnanemist ning kolmandal tasandil katsetavad partnerid erinevaid individuaalseid rolle (elukaaslane, abikaasa, lapsevanem). Näiteks leidis Juurmann (2003), et partneri

perekonnale orienteeritus on tugevalt seotud vastaja kooselustaatusega. Tuginedes stiimul-väärtus-roll teooriale ning 2001. aastal üliõpilaste seas läbi viidud uuringu tulemustele, võiks eeldada, et inimesed, kellel on püsipartner, hindavad partneris kõrgemalt omadusi nagu perekonnale-, kodule- ja tulevikule orienteeritus.

Eelnevale teooriale ning uuringu tulemustele tuginedes, püstitatakse järgnevad hüpoteesid:

Hüpotees 5.1 Püsisuhtes olevad üliõpilased peavad partneris võrdlemisi olulisemaks perekonnale-, kodule- ja tulevikule orienteeritust, kui seda teevad indiviidid, kellel püsipartnerit ei ole.

Hüpotees 5.2 Püsisuhtes olevad üliõpilased hindavad partneri omadusi keskmiselt kõrgemalt, kui üliõpilased, kellel püsipartnerit ei ole.

3. METOODIKA

Käesoleva töö empiiriliseks lähenemiseks on kvantitatiivne uurimisviis. Antud lähenemisviis sai valitud eelkõige tulenevalt teemast, kuna tegemist on võrdlusuuringuga, kasutati antud töös samu meetodeid, mida 2001. aastal. Uuringu eesmärgiks oli kahe erineva perioodi 2001 ja 2013 aasta üliõpilaste partneri valiku eelistuste võrdlemine, mis eeldas võrreldavate andmete kogumist ning samade analüüsimeetodite kasutamist. Kvantitatiivse meetodi eeliseks on võimalus saadud tulemusi üldistada kogu tudengkonnale, samas tuleb silmas pidada valimi suurust ning seda, et tehtavad üldistused ei kirjelda iga üliõpilase partneri valikulist käitumist.

Uurimus on ainulaadne, kuna üliõpilaste partneri valikut pole Eestis viimase 12 aasta jooksul antud lähenemisviisist tulenevalt uuritud. Varasemalt (1970, 1979, 1989, 2001) on sarnaseid uuringuid teinud Tartu Ülikooli perekonnauurimisrühm, kust pärinevad ka uuringu algne idee ning ankeet. 2013. aasta andmed on täielikult kogutud töö autori poolt. Käesolev võrdlusuuring võimaldab uurida ning võrrelda partneri valikuga seonduvaid üliõpilaste väärtushinnanguid ning nende muutumist.

3.1 Uuringu läbiviimise käik

Käesoleva töö empiiriline osa põhineb 2013. aasta aprillis Eesti kõrgkoolides õppivate üliõpilaste hulgas läbi viidud internetiküsitlusel ning selle kaudu kogutud andmete analüüsil. Ankeedi eesmärgiks oli koguda andmeid üliõpilaste partneri eelistuste kohta ning sealjuures välja selgitada, milliseid väärtusi, omadusi ning harjumusi üliõpilased tänapäeval partneri valimisel oluliseks peavad. Samuti võrrelda kogutud andmeid varasemate andmete ja tulemustega, et teada saada, kuivõrd on partneri eelistused aja jooksul ning ühiskonnas toimuvate protsesside mõjul muutunud. Kuna andmeid koguti internetiküsitlusega, ei olnud töö autoril võimalik kontrollida indiviidide vastavust antud uuringu nõuetele. Küsitlus oli avalik, mistõttu võis iga soovija, kelleni ankeet jõudis, oma vastused salvestada. Analüüsi käigus aga selekteeriti sobimatud indiviidid andmestikust välja.

Andmeid koguti veebiküsitluse kaudu 2013. aasta aprilli kuu kahe esimese nädala jooksul üle Eesti erinevates ülikoolides (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Lennuakadeemia jne) õppivatelt üliõpilastelt. Küsitlus saadeti valikuliselt laiali Tartu Ülikooli ning Eesti Maaülikooli erinevatesse teaduskondadesse, samuti jagati küsitlust läbi sotsiaalmeedia võrgustike. Välja valiti teaduskonnad, mille koosseisu kuulus rohkem meesüliõpilasi, eesmärgiga tasakaalustada vastanute soolist jaotumist. Kaks nädalat kestnud andmekogumisperioodi jooksul jälgiti pidevalt vastuste laekumist ning vajadusel võeti kasutusele meetmeid, mille abil andmete kogumist mingilgi määral reguleerida, näiteks saadeti küsitlusi laiali uutesse teaduskondadesse või reklaamiti ankeeti uuesti sotsiaalmeedia võrgustikes.

Üliõpilaste hulgas viidi läbi ankeetküsitlus, mis sisaldas üldisi küsimusi vastaja enda kohta, küsimusi potentsiaalses partneris eelistatud omaduste kohta ning ka küsimusi võimaliku olemasoleva partneri kohta. Esialgne ankeet, mida antud uuringu otstarbeks on muudetud, pärineb 2001. aastal Tartu Ülikooli ja Eesti Põllumajandusülikooli üliõpilaste hulgas läbi viidud “Sinu ideaal” uuringul. Algsest ankeedist muutmata kujul on alles jäänud vaid mõningad küsimused, ülejäänud on kas kaasaegsemaks muudetud või just antud uurimuse jaoks koostatud, ümber tehtud. Algankeedist üle toodud küsimusi sõnastati ümber, lisati uusi tunnuseid või eemaldati tunnuseid, mille uurimist ei peetud enam oluliseks. Käesoleva töö Lisas 1 on ära toodud 2013. aasta ankeetküsitlus, kus on autori poolt lisatud küsimused ja tunnused ära markeeritud (*kaldkirjas*). Käesolevasse töösse kaasati 2013. aastal kogutud andmetest vaid antud võrdlusuuringu jaoks vaja minevad tunnused, ülejäänud andmed sai kogutud eesmärgiga jätkata antud teema uurimist magistritöö raames.

Ankeetküsitluse tulemusel saadud andmeid võrreldakse 2001. aasta sügisel Tartu Ülikooli ja Põllumajandusülikooli üliõpilaste hulgas läbi viidud tudengiuuringu andmetega. Kahe uuringu andmekogumise meetodid erinesid teineteisest märkimisväärselt. 2001. aastal koguti andmeid 16 erineva teaduskonna loengukursusi külastades. Igat loengut läbi viiva õppejõuga lepitati kokku sobilik aeg küsitluse läbiviimiseks, ankeedi täitsid kõik antud hetkel loengus kohapeal olnud üliõpilased. Kuna eesmärgiks oli uuringusse kaasata ka arvestatav hulk meesüliõpilasi, valiti tulenevalt sellest välja loengukursusi, kus meesüliõpilaste osakaal oleks piisavalt suur. Samuti selekteeriti välja just need loengud, mille koosseisu kuulus nii esmakursuslasi kui ka neljanda kursuse üliõpilasi.

Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvesse võtta 2001. ja 2013. aasta küsitluse läbiviimise erinevat metoodikat. 2001. aastal kogusid uurijad andmeid loenguid külastades, ankeedi täitsid kõik sel hetkel loengus kohal viibinud üliõpilased. 2013. aastal aga koguti andmeid internetiküsitluse kaudu, millele võisid vastata pigem inividid, kelle jaoks oli antud uuringu teema huvitav ja oluline. Sellest tulenevalt võivad olla kõrgemad ka antud valimisse kuuluvate üliõpilaste hinnangud. Seetõttu keskendutakse käesoleva töö analüüsi mõnes osas rohkem üliõpilaste partneri valiku kriteeriumite järjestuse (mitmendale kohale pingereas antud tunnus paigutati) omavahelisele võrdlemisele, väiksem fookus jääb sealjuures hinnangu tasemetele (nõustujate protsendil). Uuringute erinevat andmekogumise meetodit tuleb silmas pidada nii andmete analüüsimisel kui ka tõlgendamisel.

3.2 Valimi kirjeldus

Algselt sai andmeid kogutud 350 inividilt, kellest reaalse valimi hulka selekteeriti välja 341 respondenti. Vastanute seast sai välja võetud need, kellel oli vähem kui pool ankeeti täidetud ning kes ei olnud üliõpilased. Küsitlusele vastasid ka mõningad gümnaasiumiõpilased, kelle vastused valimist aga elimineeriti, kuna eesmärgiks oli uurida just üliõpilaste ehk kõrgkoolides õppivate inimeste partneri eelistusi. Kaasati aga need inividid, kelle puhul ei olnud võimalik kindlaks teha, kas ta oli üliõpilane või ei soovinud vastanu lihtsalt oma andmeid jagada. Sellise selekteerimise tulemusena jäi lõpliku valimi suuruseks 341 respondenti. Järgnevalt on tabelis number 1 ära toodud nii 2013, kui ka 2001. aasta valimi üldandmed.

Tabel 1. 2013 ja 2001. aasta valimi üldandmed.

Valimi üldandmed	2013. aasta	2001. aasta
Valimi suurus	341	336
Keskmine vanus	22	20,5
min vanus	18	17
max vanus	41	37
Naiste osakaal	69%	59%
Meeste osakaal	31%	41%
Eestlaste osakaal	97%	93%
Püsipartneriga üliõpilased	45,2%	
Püsipartnerita üliõpilased	54,8%	

Allikad: 2001. aasta uuringu „Sinu ideaal“ andmed ning 2013.aastal käesoleva töö autori poolt kogutud andmed.

Küsitlusele vastanutelt koguti üldist informatsiooni ka õpitava eriala, õpingute pikkuse, elukoha, vanemate haridustaseme ning perekonnaseisu ja majandusliku olukorra kohta. Kuna võrdlusuuringu eesmärgi saavutamiseks antud vastajaid grupeerivad tunnused olulised ei olnud, jäeti need analüüsist täielikult kõrvale.

3.3 Analüüsimeetodid

Kuna tegemist on võrdlusuuringuga on enamus töös kasutatavaid analüüsimeetodeid samad, mida kasutati ka 2001. aasta andmete analüüsimisel. Tulemuste omavaheline võrdlemine eeldab samade seoste kontrollimist ja esitamist. Käesoleva töö andmeanalüüsi osas kasutatavad meetodid on: kirjeldav statistika, ühe- ja kahemõõtmelised sagedusjaotused, keskmised, faktoranalüüs ja korrelatsioonanalüüs.

Olemasolevate andmete kirjeldamiseks ning üldiste partneri valiku hoiakute väljatoomiseks kasutatakse kirjeldavat statistikat ning ühe- ja kahemõõtmelisi sagedusjaotusi. Samuti hinnatakse erinevaid partneri valiku omadusi keskmiste alusel, mis oli peamiseks meetodiks, mida ka 2001. aasta andmete tulemuste tõlgendamiseks kasutati.

Antud töös kasutatakse ka faktoranalüüsi meetodit, mille eesmärgiks on leida partneri valiku olulised tunnused, mis omavad mingit ühisosa (omavahel tugevalt korreleeritud) ning moodustada nende põhjal uued ühist laiemat aspekti kirjeldavad faktorid (Tooding, 2007:347). Faktoranalüüsis kasutatakse peakomponentide meetodit, paremaks faktorite omavaheliseks eristamiseks kasutatakse varimaks pööramist, mis toob tunnuste vahelised seosed selgemalt esile. Pööratud lahendid on ka tulemuste interpretatsiooni aluseks. Faktori alla koondati need tunnused, mille faktorlaadung oli kõrgem kui 0,3 (partneri meeldivust mõjutavate tegurite puhul 0,35). Analüüsi käigus loodud faktortunnuste vaheliste seoste kontrollimiseks kasutatakse korrelatsioonanalüüsi, mille abil iseloomustatakse tunnuste vahelist lineaarset seost.

4. TULEMUSED

4.1 Partneris eelistatud omadused

Hindamaks partneri meeldivust mõjutavaid tunnuseid, paluti respondentidel anda hinnang kui oluliselt sõltub mingist tunnusest partneri (elukaaslase/abikaasa) meeldivus. 17 väljavalitu omadust tuli hinnata 4 punktilisel hinnanguskaalal, 1- väga oluliselt, 2- üsna oluliselt, 3- mitte eriti, 4- üldse mitte. Tabelis number 1 on ära toodud partneri meeldivust mõjutavate tegurite keskmised hinnangud ning standardhälbed. Samuti uuriti mitu protsenti mees- ning naisvastajatest pidasid antud tunnuseid väga olulisteks teguriteks partneri meeldivusel. 2013. aasta uuringusse kaasati mõningad uued tunnused, mida 2001. aastal ei uuritud, need tunnused on tabelis markeeritud (*kaldkirjas*).

Analüüsi tulemused näitasid, et kõige kõrgemalt hindavad üliõpilased partneri puhul intelligentsust, mida peeti ka 2001. aastal kõige olulisemaks omaduseks. Teisele ning kolmandale kohale paigutusid huvitav isiksus ning suhtlemisoskus, neile järgnesid: välimuse hoolitsetus; iseloomu tugevus, järjekindlus ning näojooned, silmad, naeratus. Partneri puhul ei peetud eriti oluliseks terviseprobleemide puudumist, head perekondlikku tausta ning religioossust, mille keskmised hinnangud olid kõrgemad kui 2,5 punkti. Võrreldes 2001. aastaga on partneri välimuse hoolitsetuse, sportlikkuse ja tervislike eluviiside ning rõivastuse stiilsuse keskmised hinnangud mõnevõrra langenud.

Tabel 1. Partneri meeldivust mõjutavad tegurid.

Väljavalitu...	2001. a		2013. a		2001. aasta hinnangu keskmised	2013. aasta hinnangu keskmised	St. hälve
	M	N	M	N			
...intelligentsus	52,6	64,0	54,7	76,2	1,44	1,32	0,50
...huvitav isiksus	-	-	44,3	58,8	-	1,52	0,63
...suhtlemisoskus	41,9	47,4	36,8	58,0	1,62	1,53	0,60
...välimuse hoolitsetus	43,8	46,9	22,6	40,4	1,59	1,74	0,60
...iseloomu tugevus, järjekindlus	16,3	35,2	18,9	39,4	1,87	1,76	0,61
...näojooned, silmad, naeratus jne.	42,9	24,0	41,9	29,6	1,78	1,76	0,61
...tulevikule orienteeritus	-	-	17,9	33,3	-	1,92	0,73
...hea töövõime	-	-	11,3	24,9	-	2,06	0,72

...figuur, kasv	29,7	6,1	22,6	13,0	2,04	2,06	0,62
...armastab lapsi	-	-	24,5	28,3	-	2,14	0,91
...kodule orienteeritus	-	-	10,4	21,6	-	2,17	0,76
...sportlikkus, tervislik eluviis	22,0	20,0	16,0	17,3	2,09	2,18	0,73
...oskus teha majapidamistöid	-	-	5,7	14,7	-	2,37	0,77
...rõivastuse stiilsus	16,1	8,1	5,7	7,4	2,22	2,37	0,65
...terviseprobleemide puudumine	-	-	6,6	3,9	-	2,69	0,75
...hea perekondlik taust	-	-	10,4	6,5	-	2,70	0,83
...religioossus	-	-	4,7	3,5	-	3,42	0,79

Allikad: 2001. aasta uuringu „Sinu ideaal“ andmed ning 2013.aastal käesoleva töö autori poolt kogutud andmed.

Sugude omavahelisel võrdlemisel selgus, et naiste jaoks mängib partneri meeldivusel oluliselt rohkem rolli intelligentsus, huvitav isiksus, suhtlemisoskus, välimuse hoolitsetus, iseloomu tugevus ja järjekindlus, tulevikule ja kodule orienteeritus, hea töövõime ning oskus teha majapidamistöid. Mehed pidasid naistest partneri puhul olulisemaks figuuri ja kasvu ning näojooni, silmi ja naeratust. Võrreldes 2001. aasta andmetega on märgatavalt tõusnud intelligentsuse, suhtlemisoskuse ning figuuri ja kasvu olulisus naiste jaoks, võrreldes varasemate andmetega peavad ligikaudu 7-12% rohkem naistes neid väga olulisteks omadusteks. Võrreldes 12 aasta taguse ajaga hindavad naised natukene vähemolulisemaks välimuse hoolitsetust ning sportlikkust, tervislikke eluviise. Mehed pidasid 2001. aastal, võrreldes käesoleva aastaga, olulisemaks suhtlemisoskust, välimuse hoolitsetust, figuuri ja kasvu, sportlikkust ja tervislikke eluviise ning rõivastuse stiilsust. Ükski analüüsitud omadustest pole 2013. aastal meeste jaoks märgatavalt olulisemaks muutunud.

2013. aasta andmete põhjal uuriti samuti, kas üliõpilaste kooselustaatus on seotud kuidagi hinnangutega, mis antakse partneri kodule- ning tulevikule orienteeritusele. Kuna abielus, kuid oma partneriga mitte koos elavaid indiviide valimis ei olnud, jaotusid respondendid 4 gruppi. Selgus, et mida tõsisemas suhtes vastaja on, seda olulisemad on tema jaoks ka partneri kodule- ning tulevikule orienteeritus. Abielus olevatest indiviididest pidas kodule orienteeritust väga oluliseks 78%, püsisuhtes ning koos elavatest indiviididest 26%, püsisuhtes kuid mitte koos kaaslasega elavatest indiviididest 16% ning püsipartnerita üliõpilastest vaid 12%. Tulevikule orienteeritust pidasid samuti kõige olulisemaks abielus indiviidid (78%), seejärel püsisuhtes, kuid oma partneriga mitte koos elavad üliõpilased 34%, ning võrdväärselt püsisuhtes ja partneriga koos elavad ning püsipartnerita indiviidid (25%). Püsipartnerit omavad tudengid pidasin püsipartnerita üliõpilastest mõnevõrra olulisemaks (vastused: väga oluline + üsna oluline) ka partneri head töövõimet, oskust teha majapidamistöid, rõivastuse stiilsust ja laste armastamist, ülejäänud omadustele antud

hinnangud olid kahes vaadeldavas grupis küllaltki sarnased. Seega võib öelda, et püsipartnerit omavad indiviidid on teatud omaduste suhtes nõudlikumad.

4.2 Meeste ja naiste hinnangud partneri iseloomujoontele

2013. aasta ankeetküsitlusse toodi uue küsimusena sisse partneri iseloomujoonte tunnused, ükski varasem „Sinu ideaali“ küsimustik iseloomujooni eraldi blokina ei ole käsitletud. Üliõpilastel paluti 35 iseloomujoont hinnata skaalal 1-10 (1- pole üldse oluline, 10- väga oluline), et teada saada, milliseid iseloomujooni sugupooled partneris kõrgemalt hindavad. Tabelis number kaks on ära toodud meeste ja naiste keskmised hinnangud igale iseloomujoonele, samuti keskmiste standardhälbed. Kõige kõrgemalt hindavad naised truudust, ausust ja siirust, huumorimeelt, mõistvus ning vastutustundlikkust. Samad iseloomujooned asetuvad ka meeste tabeli tippu, huumorimeelest natuke olulisemaks peavad mehed aga partneri mõistvust. Seega on näha, et esikohale seatakse partneri puhul iseloomuomadused nagu truudus ja ausus, mis on mõningal määral alustaladeks pikaajalise suhte ning partnerite vahelise usalduse tekkimisel. Iseloomuomadused mida partneris ei otsita on kadedus, kergeusklikkus ja naiivsus, otsustusvõimetus, arglikkus ning äkilisus, mõlemad sugupooled andsid antud iseloomuomadustele keskmiseks hinnanguks ligikaudu 2-3 punkti. Antud tulemus on igati ootuspärane, kuna selliseid iseloomujooni peetakse inimese puhul eelkõige negatiivseks.

Suurimad soolised erinevused ilmnesisid kaheksa tunnuse osas. Naised hindasid meestest võrdlemisi kõrgemalt julgust, eelarvamuste puudumist ja sallivust ning tähelepanelikkust. Mehed aga hindasid naistest võrdlemisi kõrgemalt võluvust ja sharmikust, optimistlikkust, rahulikkust ja tasakaalukust, elurõõmsust ja muretust ning passiivsust ja tagasihoidlikkust. Võrreldes omavahel püsipartnerit omavaid ja püsipartnerita indiviide, selgus, et ligikaudu 2/3 iseloomuomadustest pidasid püsipartnerit omavad üliõpilased olulisemaks. Püsipartnerita respondendid hindasid keskmiselt kõrgemalt iseloomujooni nagu: võluv, sharmikas; loov, kunstiline; egoistlik; kade; otsustusvõimetu; passiivne, tagasihoidlik; äkiline; kergeusklik, naiivne; arglik; vaikne ning ettearvatu.

Tabel 2. Naiste ja meeste keskmised hinnangud partneri iseloomujoontele.

Iseloomuomadus	N Jrk. nr	M Jrk. nr	Naiste hinnangu keskmine	St. hälve	Meeste hinnangu keskmine	St. hälve
Lahke	11	13	7,75	1,52	7,29	1,65
Mõistev	4	3	8,87	1,18	8,31	1,42
Teistega arvestav	7	7	8,32	1,42	7,91	1,57
Aus, siiras	2	2	9,23	1,11	8,78	1,44
Ettevaatlik	23	23	5,73	1,82	5,71	1,83
Võluv, sarmikas	19	12	7,25	1,69	7,33	1,89
Seltskondlik, sõbralik	10	11	8,04	1,53	7,36	1,97
Loov, kunstiline	25	25	4,77	2,44	5,16	2,28
Julge	16	22	7,49	1,65	6,36	2,08
Kokkuhoidlik	24	24	5,57	1,95	5,68	2,17
Optimistlik	13	10	7,80	1,56	7,38	2,05
Rahulik, tasakaalukas	18	14	7,39	1,89	7,24	1,81
Huumorimeelega	3	4	8,99	1,23	8,11	1,48
Egoistlik	29	29	3,20	1,98	3,70	2,11
Visa, usin	22	21	6,91	1,74	6,45	1,91
Kade	35	35	2,29	1,69	2,91	2,05
Täpne, õigeaegne	20	19	7,13	1,92	6,65	2,02
Elurõõmus, muretu	21	15	7,12	1,71	7,22	1,83
Liikuv, aktiivne	15	17	7,52	1,53	7,02	1,98
Otsustusvõimetu	33	34	2,43	1,98	2,93	2,29
Eelarvamusteta, salliv	17	20	7,48	1,78	6,61	2,14
Kohanemisvõimeline	14	16	7,53	1,72	7,03	1,90
Passiivne, tagasihoidlik	30	27	3,20	1,80	4,03	2,13
Äkiline	31	31	2,77	1,91	3,41	2,01
Kergeusklik, naiivne	34	33	2,43	1,71	3,13	2,09
Arglik	32	32	2,49	1,71	3,26	2,04
Vaikne	28	30	3,44	1,84	3,50	1,93
Tõsine	27	28	4,23	1,87	3,92	2,08
Tähelepanelik	12	18	7,90	1,49	6,90	1,47
Korralik, viisakas	9	9	8,12	1,55	7,48	1,66
Truu	1	1	9,51	0,92	9,08	1,26
Romantiline, kirglik	8	6	8,23	1,68	8,05	1,83
Enesekindel	6	8	8,62	1,24	7,89	1,77
Vastutustundlik	5	5	8,82	1,22	8,06	1,70
Ettearvamat	26	26	4,62	2,33	4,74	2,33

4.3 Partneri soovitatav haridustase, sissetulek ning ametialane positsioon

Järgnevalt on käsitletud vastanute hoiakuid partneri haridustaseme, sissetuleku ning ametialase positsiooni suhtes. Respondentidelt uuriti, milline peaks olema nende partneri haridustase, sissetulek ning ametialane positsioon võrreldes nende enda omaga. Endast kõrgema haridustasemega partnerit soovisid 11,7% üliõpilastest, madalamaga vaid 0,6%. Kõige eelistatum oli olukord, kus partnerite haridustasemed oleksid võrdsed, seda soovisid ligikaudu pooled vastanutest (48,7%). Küllaltki suur hulk (38,6%) oli ka neid, kelle jaoks partneri haridustase oluline ei olnud.

2013. aasta andmed (Tabel 2) näitasid, et poolte meesvastajate jaoks ei ole partneri haridustase oluline, naistest nõustub aga antud väitega vaid 34,2%. Naisüliõpilased eelistavad pigem partnerit, kelle haridustase oleks nende enda omaga võrdne (51,5%). Sugupoolte omavahelisel võrdlemisel on näha ka, et naised eelistavad võrdlemisi rohkem partnerit, kelle haridustase oleks kõrgem. 2001. aastal toetasid naised sellist traditsioonilist seisukohta veelgi rohkem, siis soovis endale kõrgema haridustasemega partnerit 27,7% naisi ning vaid 1,5% mehi. Võrreldes 2001. aastaga on väärtushinnangud mõnevõrra muutunud, suurenenud on nende indiviidide arv, kes partneri haridustaset oluliseks ei pea. (2001- 20,9%; 2013- 38,6%)

Tabel 3. Partneri soovitatav haridustase vastaja omaga võrreldes.

Partneri haridustase	2001		2013	
	M %	N %	M %	N %
Madalam	1,5	0	0	0,9
Võrdne	68,1	56,9	42,5	51,5
Kõrgem	1,5	27,7	8,5	13,4
Ei ole oluline	28,9	15,4	49,1	34,2

Allikad: 2001. aasta uuringu „Sinu ideaal“ andmed ning 2013.aastal käesoleva töö autori poolt kogutud andmed.

Tabelis number 3 on ära toodud nii 2001 kui ka 2013 aasta mees- ja naisüliõpilaste hinnangud partneri soovitava sissetuleku suhtes vastaja omaga võrreldes. Analüüsi tulemused näitasid, et 46% vastanute jaoks ei omanud kaaslase sissetulek mingit tähtsust, 2001. aastal oli see näitaja 37%. Kaheteistkümne aastaga on oluliselt langenud nende indiviidide arv, kes soovivad endale kõrgema sissetulekuga partnerit, 41,6-lt protsendilt 28,2 protsendini. Selline langus toimus täielikult naisüliõpilaste arvelt, seega võib eeldada, et traditsiooniline hoiak, mille kohaselt mees on pere ülalpidaja on järk-järgult kadumas. Siiski on aga väike hulk neid mehi, kes järgivad traditsioonilist meesleivateenijaga peremudelit. Ligikaudu 1/10 meesvastajatest soovib kaaslast, kelle sissetulek oleks nende endaga võrreldes madalam. Üldiselt võib aga öelda, et sissetulekut ei peeta partneri valikul väga oluliseks teguriks.

Tabel 4. Partneri soovitatav sissetulek vastaja omaga võrreldes.

Partneri sissetulek	2001		2013	
	M %	N %	M %	N %
Madalam	14,0	0	9,4	0,4
Võrdne	21,3	11,7	26,4	20,3
Kõrgem	5,1	66,8	7,5	37,7
Ei ole oluline	59,6	21,4	56,6	41,6

Allikad: 2001. aasta uuringu „Sinu ideaal“ andmed ning 2013.aastal käesoleva töö autori poolt kogutud andmed.

2013. aasta ankeeti toodi sisse küsimus, mis uuris hoiakuid ka partneri ametialase positsiooni suhtes. Ametialase positsiooni hindamises domineerisid vastajad, kelle jaoks antud tegur partneri valimisel rolli ei mänginud, naistest 53,5% ning meestest 63,2% ei pidanud ametipositsiooni oluliseks. Oluline erinevus sugude vahel tuli sisse aga respondentide hulgas, kes soovisid endale kõrgema ametialase positsiooniga kaaslast. Naistest 24,7% tahtsid endale kõrgema ametialase positsiooniga partnerit, meestest aga vaid 5,7%. See võib olla tingitud ühiskonna üldisest tööjaotusest, kus mehed asuvad enamjaolt kõrgematel ametikohtadel kui naised. Ühepalju oli meeste ja naiste hulgas neid, kes soovisid võrdse ametialase positsiooniga kaaslast (21-22%).

4.4 Suhtumine partneri omadustesse, harjumustesse ning kogemustesse

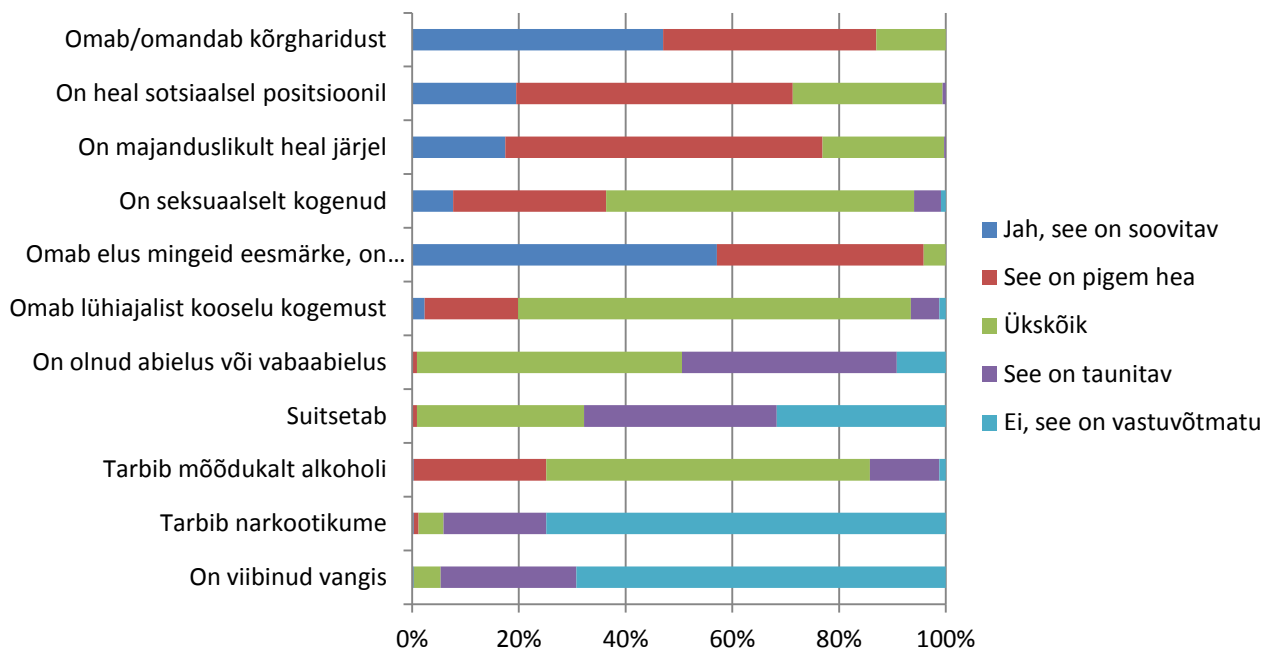
Selleks, et analüüsida milliseid partneri eriomadusi, harjumusi ning kogemusi üliõpilased võimaliku tulevase kaaslase või juba olemasolevas kaaslases soovivad või vastuvõetamatuks peavad, paluti respondentidel hinnata ühteteistkümnet omadust 5 punktilisel skaalal (1- jah, see on soovitatav, 2- see on pigem hea, 3- ükskõik, 4- see on taunitav, 5- ei see on vastuvõetmatu). Joonisel number 1 on ära toodud igale omadusele/harjumusele/kogemusele antud hinnangute protsentuaalsed jaotused. Antud andmeid võrreldi ka 2001. aastal (Juurmann, 2003) kogutud andmetega, eemärgiga kirjeldada võimalikke toimunud muutusi.

Üliõpilaste hinnangul olid partneris otsitavateks omadusteks mingite elueesmärkide- ning kõrghariduse omamine (omandamine), 47% respondentidest soovisid, et nende partner omaks/omandaks kõrgharidust ning 57% soovis, et nende partner omaks elus mingeid eesmärke, oleks ambitsioonikas. Antud tunnused olid küsitluses uued, mistõttu võrdlust varasemate andmetega teha ei saanud, küll aga saab eeldada, et need omadused partneri valimisel suurt rolli mängivad, kuna neid kõige kõrgemalt väärtustati. Mõlemaid tunnuseid

pidasid naised võrdlemisi olulisemaks kui mehed. Samuti peeti oluliseks head majanduslikku seisu ning head sotsiaalset positsiooni, naised pidasid ka neid tunnuseid ligikaudu 20% võrra olulisemaks. Nimetatud partneriomaduste väärtustamine oli levinud naisüliõpilaste seas ka 2001. aastal.

Ükskõikselt suhtuti partneri varasematesse seksuaalkogemustesse ning lühiajalisse kooselu kogemusse, üllatav oli, et mõlemad sugupooled hindasid antud omadusi küllaltki sarnaselt. Pigem peeti varasemaid seksuaalsuhteid ja kooselukogemust nii naiste kui meeste poolt soovitavaks või heaks omaduseks, kui taunitavaks ja vastuvõtmatuks, mis näitab liberaalsemat suhtumist nii seksuaal- kui kooselukogemuste suhtes. Partnerite puhul ei soosita aga eelnevat abielu või vabaabielu kogemust, mida näitasid ka 2001. aasta andmed. Inimese varasem abielu lagunemine võib uue partneri jaoks seostuda allaandmisega ning eelnevas suhtes tekkinud abieluprobleemide eest põgenemisega.

Suhtumine partneri omadustesse, harjumustesse ja kogemustesse

Joonis 1. Suhtumine partneri omadustesse, harjumustesse ja kogemustesse 2013.

Üliõpilaste suhtumine partneri alkoholitarbimisse oli aga äärmiselt salliv, seda peeti kas heaks harjumuseks või suhtuti sellesse ükskõikselt, naiste ja meeste hinnangud selles osas olid väga sarnased. Võrreldes 2001. aastaga on tõusnud nende indiviidide hulk, kes peavad

alkoholitarbimist soovitavaks, mis võib olla tingitud üldisest alkoholi tarvitamise tõusust üle maailma. Suitsetamist pidasid aga ligikaudu 70% vastanutest taunitavaks või vastuvõetamatuks harjumuseks, meestest 83%, naistest 61%. Seega on näha, et mehed suhtuvad oma kaaslaste suitsetamisse suurema halvakspeanuga kui naised.

Kaks kõige vastuvõetamatut omadust partneris olid narkootikumide tarvitamine ning vanglas viibimise kogemus. Üle 90% vastanutest pidasid mõlemaid omadusi kas vastuvõetamatuks või taunitavaks. Võrreldes 2001. aastaga ei ole hinnangud antud tunnuste suhtes leebemaks muutunud, püsinud on halvakspeanv suhtumine mõlemasse omadusse. 2001. aasta leiti, et mehed olid narkootikumide tarvitamise ning vanglakogemuse suhtes tolerantsemad kui naised, sarnane suundumus tuli välja ka antud analüüsist, küll aga ei olnud hinnangu soolised erinevused väga suured (ligikaudu 5-8%). Nagu leidis Juurmann (2003), võib selline suundumus tuleneda sotsiaalsest kogemusest, mille kohaselt nii narkootikumide tarvitajate kui ka vanglas viibinute hulgas on võrdlemisi rohke mehi kui naisi, seega peavad mehed selliseid ohte oma potentsiaalse tulevase partneri juures ebatõenäolisemaks.

4.5 Partnerivalikut enim mõjutavad tegurid

Millised tegurid aga mõjutavad partneri valikut enim? Respondentidel paluti asetada 17 võimalikku partneri omadust tähtsusjärjestusse, alustades neist omadustest, mida peetakse kõige olulisemaks, lõpetades kõige vähemolulisematega. 2001. aasta andmete analüüsist tuli välja, et respondentidel oli küllaltki raske eelistada üht tegurit teisele, millest tulenes suur vastuste jaotuste hajuvus. Sarnast suundumust oli näha ka 12 aastat hiljem. Inimestel valmistas probleeme ühe omaduse eelistamine teisele, mis võib-olla tingitud sellest, et kaaslases otsitavad mitmed omadused võivad hinnangu andja jaoks olla äärmiselt tähtsad. Selliste omaduste tähtsusjärjekorda seadmine võib olla seega väga keeruline.

2013. aasta küsitluse ankeeti lisati uusi tunnuseid (tähistatud + märgiga), mis varasemasse uuringusse kaasatud ei olnud. Tabelis number 2 on näha partnerivalikut mõjutavate tegurite tähtsusjärjestus keskmiste alusel ning keskmiste standardhälbed, samuti eraldi meeste ja naiste tähtsusjärjestused. 60% vastanutest asetab partneri valikut mõjutavate tegurite hulgast esimesele kohale inimese iseloomu, mis sarnaneb väga 2001. aastaga, kui iseloomu aetasid esimesele kohale 62% respondentidest. Iseloomu peetakse seega endiselt kõige olulisemaks omaduseks, mida partneri puhul vaadatakse. See võib olla tingitud sellest, et

täiskasvanud inimese iseloom on enamjaolt välja kujunenud, seda muuta on raske, erinevalt näiteks majanduslikust seisusest, füüsilistest võimetest ning sotsiaalsest positsioonist, mis on ajas rohkem muutuvamad.

Teisele kohale järjestuses asetati seksuaalne külgetõmme, kolmandale harjumused ja käitumine. Kui naiste esimese kolme tähtsama teguri järjestus vastas üldkogumi hinnangutele, siis mehed asetasisid teisele kohale välimuse, kolmandale seksuaalse külgetõmbe. Meestudengid pidasid partneri välimust tunduvalt tähtsamaks kui naistudengid, kes paigutasid välimuse alles kuuendale kohale. 2001. aastal oli välimuse esimesele või teisele kohale tähtsusjärjestuses asetanud 54% meestest ja 20% naistest, 2013. aasta andmete järgi 32% meestest ning 17% naistest. Üleüldiselt on välimuse olulisus partneri puhul meestudengite jaoks langenud, naistega võrreldes aga peavad mehed seda omadust partneri valikul siiski olulisemaks.

Lisaks ilmneseid soolised erinevused selliste omaduste järjestamisel nagu: soov elus midagi saavutada, head suhted oma perekonnaga ning oskus majapidamistöid teha. Naised pidasid olulisemaks partneri soovi elus midagi saavutada ning häid suhteid perekonnaga, mehed partneri oskust teha majapidamistöid. Antud tulemused ei ole sugugi üllatavad. Naistel on ühiskonnas üldiselt pere ja kodu eest hoolitseja roll, mistõttu mehed peavad selle rolli täitmist naiste poolt loomulikuks ning lausa eeldavad seda. Naised aga otsivad partnerit kellel oleks ressursse või potentsiaal neid omandada, milles mängib rolli kindlasti mehe soov elus midagi saavutada. Samuti annavad eesmärgid aimu inimese suutlikkusest tulevikule mõelda. 2001. aastal aga soolisi erinevusi partneri majapidamistööde tegemise oskuste hinnangutes välja ei tulnud (Lisa 2), millest tulenevalt eeldati, et mehed on tänu igasugustele kodumasinadele suutlikud ka ise majapidamistöödega toime tulema (Juurmann, 2003). Mistõttu aga mehed 12 aastat hiljem naiste sellist oskust taaskord kõrgemalt hindavad, on raske öelda.

Üllatavad olid aga tulemused heade finantsiliste väljavaadete ning majandusliku kindlustatuse osas. 2001. aastal paigutasid naisüliõpilased antud omaduse võrreldes meestega poole kõrgemale positsioonile, mehed asetasisid head finantsilised väljavaated/majandusliku kindlustatuse 11-lisel skaalal 10-le kohale, naised aga 5-le kohale. 2013. aastaks aga olid sellised suured soolised erinevused hinnangutes kadunud. Naised asetasisid antud omaduse 12 positsioonile, mehed 13-ndale (17 kohalises tähtsusjärjestuses). Võib eeldada, et traditsioonilised arusaamad, mille kohaselt mehed

sissetulekut teenivad ning naised kodu ja laste eest hoolitsevad, hakkavad ühiskonnas järjest enam tagaplaanile jääma. Naiste suure osakaalu tõttu tööturul on nad võimelised iseseisvalt toime tulema, vajamata toetust oma partnerilt (2001- naiste tööhõivemäär 50,6%, 2012- naiste tööhõivemäär 57,9%) (Statistikaamet, 2013).

Tabel 5. Oluliste partnerivalikut mõjutavate tegurite tähtsusjärjestus 2013.

Partneri	M, jrk.	N, jrk.	Keskmine jrk. nr.	St. hälve	N
Iseloom	1	1	2,25	2,33	333
Seksuaalne külgetõmme +	3	2	4,91	3,28	333
Harjumused ja käitumine	4	3	5,23	3,01	333
Välimus	2	6	5,60	3,71	331
Vaimsed võimed +	5	5	5,75	3,22	332
Soov elus midagi saavutada (omab elus eesmärke) +	6	4	5,94	3,53	332
Haridus	7	7	7,85	3,41	333
Vanus	8	8	9,00	4,37	330
Füüsilised võimed +	9	10	9,71	3,09	331
Head suhted oma perekonnaga +	11	9	9,77	3,69	331
Valmidus luua perekond +	10	11	10,02	4,02	332
Head finantsilised väljavaated/ majanduslik kindlustatus	13	12	10,48	3,36	331
Sotsiaalne positsioon	14	13	12,00	3,11	331
Oskus majapidamistööd teha	12	14	12,01	3,03	333
Rahvus	15	15	13,35	3,64	330
Rass	16	16	13,96	3,78	331
Religioon +	17	17	14,95	2,85	330

2001. aasta andmete põhjal kontrolliti, kas partneri perekonnaloomele orienteeritus on kuidagi seotud vastaja hetkelise kooselustaatusega. 2001. aasta andmestikus kandis tunnus nime orienteeritus perekonna loomisele, 2013. aasta andmestikus on see asendatud tunnusega valmidus luua perekond. 2001. aasta andmete analüüsimisel selgus, et mida tõsisemas suhtes vastaja oli, seda rohkem väärtustatakse partneri orienteeritust perekonna loomisele. Sarnased tulemused tulid välja ka 12 aastat hiljem. Abielus indiviididest asetas partneri valmiduse luua perekond tähtsusjärjestuse algusesse (esimesele 5 kohale 17-nest) 44%; püsisuhtes ja oma partneriga koos elavatest indiviididest 22%; püsisuhtes kuid oma partneriga mitte koos elavatest indiviididest 13% ning 12% indiviididest, kellel ei olnud partnerit. Seega, mida tõsisemas suhtes ollakse, seda olulisem on inimese jaoks kaaslase tulevikule ning perekonnale orienteeritus.

Kõige vähemolulisemateks tunnusteks, mis partneri valikut mõjutavad, olid üliõpilaste arvates inimese rahvuslik, rassiline ning religioosne kuuluvus. Naiste ja meeste hinnangud nende omaduste tähtsustamises ei erinenud, üksmeelselt asetati antud tunnused tähtsusjärjestuse kolmele viimasele kohale. Ka 2001. aastal peeti rahvust ning rassi kõige

vähem partneri valikut mõjutavateks teguriteks (Lisa 2), küll aga pidasid mehed võrreldes naistega rahvust tunduvalt olulisemaks. Kui naistest aetas rahvuse viimasele kahele kohale järjestuses peaaegu pooled naisüliõpilased (46%), siis meestest tegi seda vaid 29%.

4.6 Partneri meeldivust mõjutavate tegurite faktoranalüüs

Erinevate väljavalitu meeldivust mõjutavate omaduste koondamiseks kasutati uuringus faktoranalüüsi meetodit. Partneri meeldivust mõjutavate tegurite skaala tõsteti ümber, kuna edasine analüüs (kahe küsimuse põhjal tekkinud faktorite omavahelise korrelatsiooni kontrollimine) seda eeldas. 17 väljavalitu omadust, millest sõltub partneri meeldivus, jaotusid nelja faktorisse, mudeli kirjeldusaste oli 38%. Esialgsest mudelist sai välja jäetud religioossus, kuna antud tunnuse kommunaliteet jäi faktormudelisse liiga madalaks, seega sellel tunnusel puudus märkimisväärne seos teiste tunnustega ning ta ei liigitunud ühegi kindla faktori alla. Religioossuse kõrvale jätmisel analüüsist tõusis mudeli kirjeldusaste 39%-ni, faktorite arv jäi samaks. Igale faktorile sai pandud nimi, tulenevalt faktori alla koondunud tunnuste ühisosale ehk ühist aspekti kirjeldavale osale. Faktori alla koondati need tunnused, mille faktorlaadung oli kõrgem kui 0,35.

Traditsioonilisus. Esimene faktor käsitleb tunnuseid, mis on seotud traditsiooniliste perekonnaga seonduvate hoiakutega ühiskonnas, mis väärtustavad perekonna loomist ning inimsuhteid.

Välimus. Teise faktori alla koondusid tunnused, mis kirjeldasid inimese pealiskaudseid/pinnapealseid omadusi, kõik võimalikud head välimust käsitlevad tunnused.

Ambitsioonikus. Kolmas faktor hõlmas enda alla tunnused, mis kirjeldasid indiviidi edasipüüdlikkust ning edukust.

Tervislikkus. Neljanda faktori alla koondusid tunnused, mis olid seotud inimese tervislikkusega.

Tabel 6. Partneri meeldivust mõjutavate omaduste neljafaktoriline mudel.

	Traditsioonilisus	Välimus	Ambitsioonikus	Tervislikkus
Kodule orienteeritus	0,73			
Oskus teha majapidamistöid	0,67			
Tulevikule orienteeritus	0,63			
Armastab lapsi	0,61			

Hea perekondlik taust	0,49	
Rõivastuse stiilsus		0,76
Figuur, kasv		0,58
Näojooned, silmad, naeratus jne		0,46
Välimuse hoolitsetus		0,44
Suhtlemisoskus		0,49
Huvitav isiksus		0,49
Intelligentsus		0,47
Hea töövõime	0,44	0,45
Iseloomu tugevus, järjekindlus		0,38
Terviseprobleemide puudumine		0,62
Sportlikkus, tervislik eluviis		0,44

Meetod: Peatelgede faktoranalüüs.

Pööramise meetod: Varimaks meetod

4.7 Partneri iseloomuomaduste faktoranalüüs

Partneri valikut mõjutavate iseloomuomaduste koondamiseks kasutati uuringus samuti faktoranalüüsi meetodit. 37 iseloomuomadust, mis mõõtsid antud omaduste olulisust partneri valikul jagunesid kuude faktorisse. Need 6 faktorit kirjeldasid ära 50,7% vastuste variatiivsusest. Faktori alla koondati need tunnused, mille faktorlaadung oli kõrgem kui 0,3. Iga faktori puhul kerkisid esile põhitunnused (laadung kõrgem kui 0,5) ning lisatunnused (laadung $\geq 0,3$ aga väiksem kui 0,5). Faktorite põhitunnusteks olevad iseloomuomadused on kõige tihedamalt seotud antud faktorile vastava kirjeldusega.

Tööalane edukus. Esimese faktori alla koonduvad iseloomuomadused, mis on seotud indiviidi töökusega ning karjääri edukusega. Antud omadused peegeldavad inimese soovi elus midagi saavutada. (konventsionaalne isiksusetüüp)

Tagasihoidlikkus. Teise faktori alla koondusid iseloomuomadused, mis on enamjaolt iseloomulikud tagasihoidlikule inimesele. Sellist tüüpi inimesed on leplikud ja arglikud ning nad hoiavad tagaplaanile.

Altruism. Kolmas faktor hõlmab enda alla iseloomuomadused, mis on omased teistega arvestavale, tolerantsele ning tagasihoidlikule inimesele. Sellised inimesed on emotsionaalselt väga vastupidavad ja kannatlikud.

Seltskondlikkus. Neljas faktor koondab enda alla iseloomuomadused, mis on omased seltskondlikule inimesele. Sellist tüüpi inimene otsib pidevalt teistega kontakti ning laseb ennast kergesti kaasa haarata. Tihti väga impulsiivsed.

Ettevaatlikkus. Viies faktor koondab enda alla iseloomuomadused, mis on omased ettevaatlikele inimestele, kes pole valmis elus millegagi riskima. Neile meeldib elada rutiinis, nad on kannatlikud ning ennast hästi valitsevad.

Aktiivsus. Kuues faktor koondab enda alla iseloomuomadused, mis on omased inimestele, kes on väga elavad ja aktiivsed. Sellised inimesed ei võta kunagi midagi liiga tõsiselt.

Tabel 7. Partneri iseloomuomaduste kuuefaktoriline mudel.

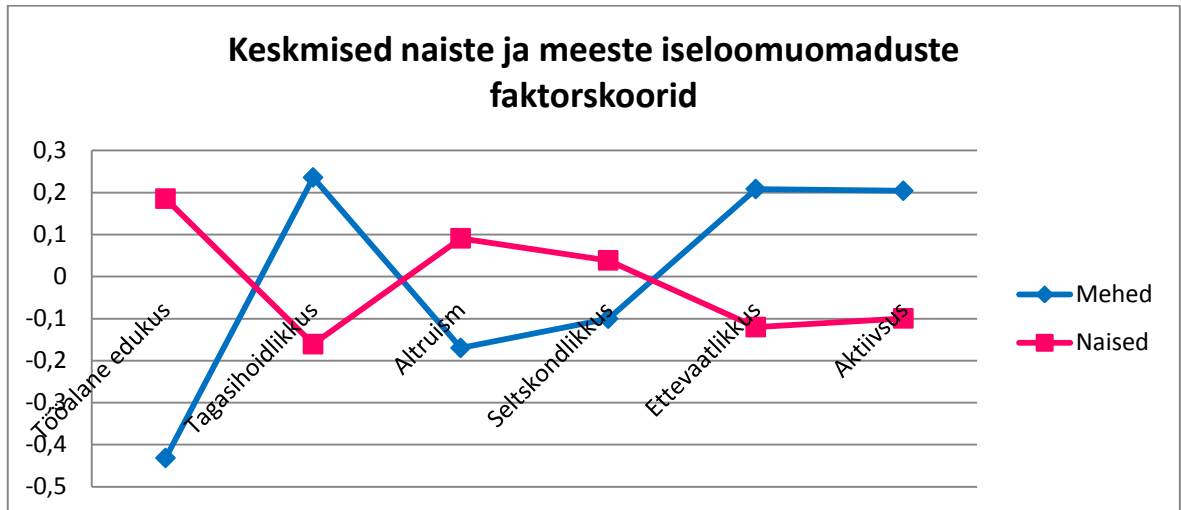
	Faktorid					
	1	2	3	4	5	6
Visa, usin	,66					
Enesekindel	,65			,35		
Täpne, õigeaegne	,64					
Vastutustundlik	,63					
Tähelepanelik	,62					
Korralik, viisakas	,62					
Kohanemisvõimeline	,57					
Optimistlik	,56					
Liikuv, aktiivne	,53					,31
Julge	,50			,48		
Eelarvamusteta, salliv	,44		,35			
Huumorimeelega	,41			,40		
Truu	,36		,43			
Seltskondlik, sõbralik	,38			,55		,32
Kokkuhoidlik	,41				,51	
Rahulik, tasakaalukas	,40				,40	
Elurõõmus, muretu	,44			,30		,52
Arglik		,86				
Kergeusklik, naiivne		,81				
Äkiline		,77				
Kade		,71				
Otsustusvõimetu		,71				
Passiivne, tagasihoidlik		,64				
Vaikne		,63				
Egoistlik		,55				
Tõsine		,52				
Ettearvamat		,45		,40		
Mõistev			,75			
Teistega arvestav			,75			
Aus, siiras			,65			
Lahke			,59			
Ettevaatlik			,38		,56	
Võluv, sarmikas				,60		
Loov, kunstiline				,42	,34	
Romantiline, kirglik				,42		

Meetod: Peatelgede faktoranalüüs.

Pööramise meetod: Varimaks meetod.

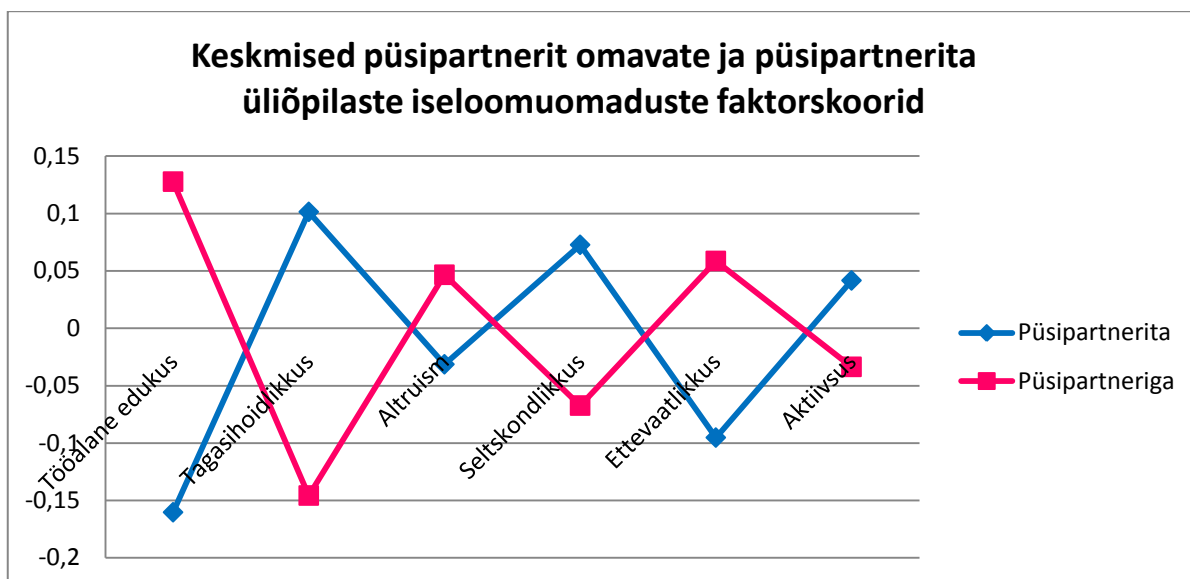
Selleks, et kontrollida, kas sugupoolte hinnangud tekkinud faktorite osas erinevad, koostati naiste ja meeste keskmiste faktorskooride graafik. Joonisel number 2 on näha, et naised hindavad kõrgemalt tööalast edukust, altruismi ja seltskondlikkust näitavaid

iseloomuomadusi, mehed aga tagasihoidlikkust, ettevaatlikkust ja aktiivsust näitavaid iseloomuomadusi. Kõige madalamalt hindavad meesüliõpilased partneris tööalast edukust näitavaid iseloomujooni, naised vastupidi neid kõige kõrgemalt. Antud tulemus kinnitab seega seisukohta, et naised peavad meeste puhul olulisemaks tööalast edukust ning seeläbi ka majanduslikku kindlustatust.

Joonis 2. Naiste ja meeste iseloomuomaduste faktorskooride keskmised

Samuti kontrolliti, kas püsipartnerit omavate ja püsipartnerita üliõpilaste hinnangud tekkinud faktorite osas erinevad, selleks koostati püsipartneriga ja püsipartnerita üliõpilaste keskmiste faktorskooride graafik (Joonis 3). Esmalt loodi binaarne tunnus, püsipartnerita üliõpilaste alla koondati kõik indiviidid, kes ei olnud püsisuhtes ega abielus. Püsipartnerit omavate üliõpilaste alla koondati kõik respondendid, kes olid abielus ning elasid/ei elanud oma partneriga koos; indiviidid kes olid püsisuhtes ja elasid oma partneriga koos ning indiviidid, kes olid püsisuhtes aga ei elanud oma partneriga koos. Jooniselt on näha, et kahte erinevasse gruppi jagunevate indiviidide hinnangud tekkinud faktorite osas on väga erinevad, võib isegi öelda, et vastupidised.

Joonis 3. Püsipartnerit omavate ja püsipartnerita üliõpilaste iseloomuomaduste faktorskooride keskmised.

Üliõpilased, kellel on püsipartner, hindavad partneri puhul kõrgemalt iseloomuomadusi, mis on seotud tööalase edukusega, altruismiga ning ettevaatlikkusega. Üliõpilased, kellel püsipartnerit ei ole, hindavad kõrgemalt tagasihoidlikkust, seltskondlikkust ning aktiivsust peegeldavaid omadusi. Töökus, altruistlikud omadused ning ettevaatlikus kirjeldavad pigem kodule ning kaaslasele pühendunud inimest, kes ei otsi elus pidevalt põnevust, vaid väärtustab traditsioonilisi hoiakuid. Aktiivsus ja seltskondlikkus on omased pigem elu nautivale ning individualistlikule inimesele, kes ei pea kellegi teise (partneri) soove arvesse võtma.

Kontrollimaks kahe faktoranalüüsi tulemusena tekkinud uute faktortunnuste omavahelise seose olemasolu, rakendati korrelatsioonanalüüsi. Selle, et faktorete vahelised seosed õigesti välja tuleksid, sai varasemalt muudetud partneri meeldivust hindavate tegurite skaala vastupidiseks (1- üldse mitte, 4- väga oluliselt). Tabelis number 7 on näha, milliste faktortunnuste vahel on olulised seosed ning milliste faktortunnuste vahel seosed puudusid.

Indiviidid kes pidasid oluliseks tööalast edukust näitavaid iseloomuomadusi, pidasid partneri meeldivusel oluliseks traditsioonilisi ning ambitsioonikust näitavaid omadusi (olulisustõenäosusega alla 0,01), samuti partneri tervislikkust näitavaid omadusi (olulisustõenäosusega alla 0,05). Altruistlikke iseloomuomadusi kõrgelt hindavad indiviidid pidasid oluliseks partneri traditsioonilisi ning ambitsioonikust näitavaid omadusi. Indiviidid kes hindasid kõrgelt partneri seltskondlikkust näitavaid

iseloomuomadusi, pidasid partneri puhul väga oluliseks välimust, ambitsioonikust ning tervislikkust (olulisusetõenäosus alla 0,01). Tugev seos oli ka ettevaatlikkust näitavate iseloomuomaduste ning traditsioonilisust ja tervislikkust näitavate omaduste vahel, ühe olulisuse kasvades, suurenes ka teise olulisus. Indiviidid kes hindasid kõrgelt aktiivsust näitavaid iseloomuomadusi, pidasid partneri puhul võrdlemisi olulisemaks välimust. Tagasihoidlikkusel ühegi teise omadusega seosed puudusid.

Tabel 8. Spearmani korrelatsioonikordajad partneri iseloomu- ja meeldivust kirjeldavate faktorite vahel.

	Traditsioonilisus	Välimus	Ambitsioonikus	Tervislikkus
Tööalane edukus	,487**	,031	,388**	,138*
p	,000	,598	,000	,017
Tagasihoidlikkus	-,014	,019	-,034	,062
p	,808	,741	,556	,284
Altruism	,197**	-,025	,117*	-,097
p	,001	,668	,044	,094
Seltskondlikkus	,060	,336**	,318**	,180**
p	,300	,000	,000	,002
Ettevaatlikkus	,430**	,038	-,024	,315**
p	,000	,519	,677	,000
Aktiivsus	,035	,144*	,019	,043
p	,547	,013	,747	,458

Märkus: korrelatsioonid statistiliselt olulised **p<0,01; *p<0,05.

5. ARUTELU

5.1 Toimunud muutused partneri valikus

Võrreldes 2001. aasta „Sinu ideaali“ küsitluse tulemustega on üliõpilaste partneri valikus 2013. aastaks toimunud palju olulisi muutusi, kuid on ka hoiakuid, mis on jäänud samaks. Andmetest selgus, et näiteks iseloomu peetakse endiselt kõige olulisemaks omaduseks, mida partneri puhul vaadatakse. See võib olla tingitud sellest, et täiskasvanud inimese iseloom on enamjaolt välja kujunenud, seda muuta on raske, erinevalt näiteks majanduslikust seisusest, füüsilistest võimetest ning sotsiaalsest positsioonist, mis on ajas rohkem muutuvad. Seega eelistavad inimesed just endale sobilike iseloomujoontega partnerit.

2013. aastal anti keskmiselt kõige kõrgemad hinnangud iseloomuomadustele nagu: truudus, ausus ja siirus, mõistevus ning humoorikus. Seega on näha, et esikohale seatakse partneri puhul iseloomuomadused nagu truudus ja ausus, mis on mõningal määral alustaladeks pikaajalise suhte ning partnerite vahelise usalduse tekkimisel. Iseloomuomadused, mida partneris ei otsita, on kadedus, kergeusklikkus ja naiivsus, otsustusvõimetus, arglikkus ning äkilisus, mõlemad sugupooled andsid antud iseloomuomadustele keskmiselt kõige madalamaid hinnangud. Antud tulemus on igati ootuspärane, kuna selliseid iseloomujooni peetakse inimese puhul eelkõige negatiivseks ning enamjaolt neid partneris ei otsita.

Autori poolt püstitati hüpotees, millega väideti, et *hoolimata ühiskondlikest muutustest on 2001. aasta partneri valiku kriteeriumite järjestus 2013. aastal jäänud samaks*. Jättes 2013. aasta partneri valikut mõjutavate omaduste tähtsusejärjestusest välja uued tunnused, mis käesoleval aastal ankeeti olid kaasatud ning mitte arvestades 2001. aastal uuritud omadusi, mis 12 aastat hiljem ankeedist välja jäeti, selgus, et püstitatud hüpotees leidis suures osas kinnitust. Partneri valiku kriteeriumite järjestuses olid omavahel kohad vahetanud vaid kaks tunnust, harjumused ja käitumine ning välimus. 2001. aastal peeti välimust keskmiselt olulisemaks ning välimus asetati pingereas teisele kohale, siis 2013. aastal aga paigutati teisele kohale harjumused ja käitumine.

Käesolevast uurimusest selgus, et üliõpilaste hinnangud partneri eriomaduste, harjumuste ja kogemuste suhtes on kahel võrreldaval aastal üpriski sarnased. Uute tunnustena olid uuringus partneris otsitavateks omadusteks: elueesmärkide omamine ja kõrghariduse omamine (omandamine). Tulemused olid üpriski oodatavad, kuna hariduse omandamine on kõrgkoolis õppivate noorte jaoks väga tähtsaks osaks nende igapäevaelus. Samuti on see ajaks, kui noored teevad tähtsaid valikuid, mida õppida ning mis alale spetsialiseeruda. Partneri puhul peeti headeks omadusteks ka head sotsiaalset- ning majanduslikku positsiooni, sarnast tulemust kinnitavad ka 2001. aasta andmed. Ükskõikselt suhtuti partneri varasematesse seksuaalkogemustesse ning lühiajalisse kooselu kogemusse, pigem peeti varasemaid seksuaalsuhteid ja kooselukogemust nii naiste kui meeste poolt soovitavaks või heaks omaduseks, kui taunitavaks ja vastuvõtmatuks, mis näitab liberaalsemat suhtumist nii seksuaal- kui kooselukogemuste suhtes. Partnerite puhul ei soosita aga eelnevat abielu või vabaabielu kogemust, mida näitasid ka 2001. aasta andmed. Inimese varasem abielu lagunemine võib uue partneri jaoks seostuda allaandmisega ning eelnevas suhtes tekkinud abieluprobleemide eest põgenemisega, mis võivad partneri kindluses kahtlusi tekitada.

2013. aasta andmete kohaselt pidasid üliõpilased alkoholi tarbimist kas heaks harjumuseks või suhtuti sellesse ükskõikselt, vastupidiselt aga suitsetamist peeti väga halvaks harjumuseks, üle 30% üliõpilastest pidasid seda koguni vastu-võetamatuks. Võrreldes 2001. aastaga on tõusnud nende indiviidide hulk, kes mõõdukasse alkoholi tarbimisse äärmiselt sallivalt suhtuvad, mis võib olla tingitud üldisest alkoholi tarvitamise tõusust Euroopas. Kaks kõige vastuvõetamatut omadust partneris olid narkootikumide tarvitamine ning vanglas viibimise kogemus, võrreldes 2001. aastaga ei ole hinnangud antud tunnuste suhtes leebemaks muutunud. Meeste mõningane tolerantsem suhtumine antud omadustesse võib tuleneda sotsiaalsest kogemusest, mille kohaselt nii narkootikumide tarvitajate kui ka vanglas viibinute hulgas on võrdlemisi rohke mehi kui naisi, seega peavad mehed selliseid ohte oma potentsiaalse tulevase partneri juures ebatõenäolisemaks (Juurmann, 2003).

Suurimad muutused partneri valikus toimusid majanduslikku kindlustatust ning välimust kirjeldavate omaduste osas, seda nii naiste-meeste kui ka 2001-2013 aasta võrdluses. Neid muutusi on lähemalt kirjeldatud järgnevates alapeatükkides.

5.2 Toimunud muutused meeste ja naiste hinnangutes

2013. aasta andmete analüüsimisel selgus, et naisüliõpilased peavad erinevaid partneri meeldivust mõjutavaid tegureid olulisemaks kui meesüliõpilased. Meestest märgatavalt kõrgemaid keskmisi hinnanguid andsid naised partneri intelligentsusele, huvitavale isiksusele, suhtlemisoskusele, välimuse hoolitsetusele, iseloomu tugevusele ja järjekindlusele, tulevikule ja kodule orienteeritusele, heale töövõimele ning partneri oskusele teha majapidamistöid. Võrreldes naistega, pidasid mehed partneri puhul võrdlemisi olulisemaks figuuri ja kasvu ning näojooni, silmi ja naeratust. Siiski on figuur ja kasv 12 aasta jooksul aga meeste jaoks vähemoluliseks muutunud. Võrreldes 2001. aastaga on 2013. aastaks vähenenud ka partneri välimuse hoolitsetuse, rõivastuse stiilsuse ning sportlikkuse ja tervislike eluviiside olulisus üliõpilaste jaoks. Ning, seda enamjaolt just meesüliõpilaste arvelt, kes antud tegureid partneri meeldivusel vähem olulisemaks peavad, naiste jaoks on tõusnud intelligentsuse, suhtlemisoskuse ning figuuri ja kasvu olulisus. Seega võib eeldada, et naised on partneri valikul nõudlikumad.

Meeste ja naiste partneri omaduste tähtsusejärjestuste analüüsimisel ilmnedid väga sarnased tulemused. Meestudengid pidasid partneri välimust tunduvalt tähtsamaks kui naistudengid, asetades omaduse järjestuses teisele kohale võrreldes naistega, kes paigutasid välimuse alles kuuendale kohale. Võrreldes 2001. aastaga on välimuse olulisus 2013. aastal meeste jaoks aga langenud, ligikaudu 1/5 meestest pidas antud omadust vähemolulisemaks. Seega võib öelda, et võrreldes 12 aasta taguse ajaga on meeste jaoks partneri välimuse olulisus langenud, mistõttu on hüpotees 3 *võrreldes 2001. aastaga on 2013. aastal meeste jaoks partneri välimuse olulisus vähenenud*, kinnitust leidnud. Üleüldiselt on välimuse olulisus seega partneri puhul meestudengite jaoks langenud, naistega võrreldes peavad mehed aga seda omadust partneri valikul siiski olulisemaks. Seega on välimus jätkuvalt just meeste soospetsiifiliseks partneri valiku kriteeriumiks. Autor toetab siinkohal Bussi (2004) seisukohta, mille kohaselt füüsilise atraktiivsuse üldine olulisuse tõus partneri valikul on ühiskonnas viimase sajandi jooksul tingitud ühiskonnas toimuvatest muutustest ning uudse naisekujundi tekkimisest. Meedia ning mood on ühiskonna loonud ideaalkujundi naise kehast ja välimusest, mida mehed partneri valikul järgivad ning mille saavutamise nimel paljud naised vaeva näevad.

Partneri omaduste tähtsusejärjestuste koostamisel selgus, et naisüliõpilased pidasid olulisemaks ka mehe soovi elus midagi saavutada ning partneri häid suhteid oma

perekonnaga, meesüliõpilased partneri oskust teha majapidamistöid. Majapidamistööde oskuse osas ilmneseid mõningased erinevused, kuna küsitluse teise tunnustebloki analüüsimisel pidasid just naised majapidamistööde tegemise oskust olulisemaks. See on aga arvatavasti tingitud küsimuste erinevusest- üks tunnusteblokk eeldas partneri valikut mõjutavate oluliste omaduste tähtsusejärjestusse asetamist, teine aga omaduse olulisuse hindamist 4-punktilisel skaalal. Seega võib eeldada, et on mingi hulk mehi, kes pooldavad pigem traditsioonilist hoiakut, mille kohaselt on kodutööde tegemine peamiselt siiski naiste pärusmaa, teisalt aga ootavad ning soovivad naised meeste suuremat panustamist kodutööde tegemisel.

Nagu varasemalt kajastatud uuringutest (Buss, 2004; Wilbur ja Campbell, 2010) välja tuli on partneri valiku üheks oluliseks kriteeriumiks, mida jälgitakse, inimese majanduslik olukord, seda eriti naiste jaoks. Uurides üliõpilaste hoiakuid partneri haridustaseme, sissetuleku ning ametialase positsiooni suhtes, selgus, et naised eelistavad meestest võrdlemisi rohkem partnerit, kelle haridustase oleks nende enda haridustasemest kõrgem. Sissetuleku osas eelistavad nii naised kui ka mehed partnerit, kes teeniks sama palju, kui respondent ise või ei peeta sissetulekut partneri valimisel oluliseks. Hoiakud ametialase positsiooni suhtes olid enamjaolt ükskõiksed, või järgisid ühiskonna üldist tööjaotust, mille kohaselt mehed asuvad kõrgematel ametikohtadel kui naised, seega naised seda oma partneris ka rohkem otsisid. Antud kolme tunnuse alusel võib üliõpilasi jaotada kahte gruppi- traditsioonilisi hoiakuid pooldavad üliõpilased, kes järgivad traditsioonilist meesleivateenijaga peremudelit ehk kelle arvates peaks mehe haridustase, sissetulek ning ametialane positsioon naise samadest näitajatest kõrgemad olema versus postmodernistlike hoiakuid pooldavad üliõpilase kes pooldavad sugupoolte vahelist võrdsust ning individualismi- viimast hoiakut pooldavate üliõpilaste osakaal on võrdlemisi suurem.

Käesolevast uurimusest ilmnes, et suured soolised erinevused, mis 2001. aastal heade finantsiliste väljavaadete ning majandusliku kindlustatuse hinnangutes esinesid, on 2013. aastaks kadunud, seega leiab kinnitust hüpotees 2.2 *Meeste majanduslik olukord on Eestis võrreldes 2001. aastaga muutunud naiste jaoks partneri valikul vähemolulisemaks teguriks.* 2001. aastal paigutasid naisüliõpilased antud omaduse tähtsusejärjestuses võrreldes meestega poole kõrgemale positsioonile, 12 aastat hiljem on aga näha, et mõlemad sugupooled peavad partneri häid finantsilisi väljavaateid ning majanduslikku kindlustatust võrdväärselt oluliseks. Seega võib järeldada, et majanduslik olukord ei ole enam naiste peamiseks soospetsiifiliseks partneri valiku kriteeriumiks, mida paljud

varasemad uuringud on näidanud Juurmann (2003), Buss (2004), Sprecher jt (1994). Võib eeldada, et traditsioonilised arusaamad, mille kohaselt mehed sissetulekut teenivad ning naised kodu ja laste eest hoolitsevad, hakkavad ühiskonnas järjest enam tagaplaanile jääma. Naiste suurem osakaal tööturul ning majanduslike olukordade ühtivus on endaga kaasa toonud ka vastassugupoolte vaheliste hinnangute ühtlustumise. Naiste enda parema majanduslik olukord on vähemtähtsaks muutnud otsitava partneri majandusliku kindlustatuse olulisuse. Seega võib eeldada ka, et Moore jt (2010) seisukoht, mille kohaselt majanduslikult väga hästi hakkamasaavad naised väärtustavad vähem meeste majanduslikku kindlustatust, peab paika. Kui ühiskonnas meeste ja naiste vaheline võrdsus järjest suureneb ning pidevalt väheneb inimeste hulk kes traditsioonilisi hoiakuid pooldavad, võib eeldada, et naiste ja meeste partneri valiku erinevused võivad mõningate aastakümnete pärast veelgi väheneda, samas aga ei saa mingeid kindlaid ennustusi teha.

Mingil määral leiab kinnitust ka hüpotees 2.1 *Naiste majanduslik olukord on Eestis võrreldes 2001. aastaga muutunud meeste jaoks partneri valikul olulisemaks teguriks*. Kui võrdlusesse kaasata vaid tunnused, mille hinnanguid mõlemal käsitletaval aastal uuriti, leiab hüpotees tõestuse. Kui 2001. aastal asetasiid mehed head finantsilised väljavaated ja majandusliku kindlustatuse tähtsusejärjestuse eelviimasele kohale (madalamad hinnangud andsid mehed vaid rassile), siis 2013. aastal peavad mehed headest finantsilistest väljavaadetest ja majanduslikust kindlustatusest partneri valikul veel vähem olulisemaks sotsiaalset positsiooni, rahvust ning rassi. See võib aga teisalt näidata ka ainult sotsiaalse positsiooni, rahvuse ning rassi olulisuse vähenemist, mitte aga heade finantsiliste väljavaadete ja majandusliku kindlustatuse olulisemaks muutumist meestele.

Kuna töös varasemalt kajastatud uuringud näitasid, et mehed ja naised järgivad kaaslasi valides erinevaid kriteeriume (Buss, 2004; Wilbur ja Campbell, 2010; Furnham, 2009), eeldas autor, et ka partneris oluliseks peetavate iseloomuomaduste puhul peavad paika kindlad soospetsiifilised suundumused. Püstitati hüpotees, eeldades, et *naised hindavad partneris kõrgemalt iseloomuomadusi, mis on seotud tööalase edukusega*. Hüpotees leidis tõestuse, kuna selgus, et naised hindavad kõrgemalt tööalast edukust, altruismi ja seltskondlikkust näitavaid iseloomuomadusi, mehed aga tagasihoidlikkust, ettevaatlikkust ja aktiivsust näitavaid iseloomuomadusi. Kõige kõrgemalt hindasid naisüliõpilased partneris tööalast edukust näitavaid iseloomujooni, mehed vastupidi neid kõige madalamalt.

5.3 Püsipartnerit omavate üliõpilaste ja püsipartnerita üliõpilaste hinnangute erinevused

Tuginedes Murstein'i (1980: 785-786) stiimul-väärtus-roll teooriale ning 2001. aasta üliõpilasuuringu andmete analüüsimisel (Juurmann, 2003) leitud tugevale seosele vastaja kooselustaatus ja perekonnale orienteerituse vahel, püstitas autor hüpoteesi: *Püsisuhtes olevad üliõpilased peavad partneris võrdlemisi olulisemaks perekonnale-, kodule- ja tulevikule orienteeritust, kui seda teevad indiviidid, kellel püsipartnerit ei ole.* Antud hüpotees leidis kinnitust, kuna püsisuhtes olevad üliõpilased peavad partneri puhul olulisemaks nii perekonnale-, kodule- kui ka tulevikule orienteeritust. Selgus, et mida tõsisemas suhtes vastaja on, seda olulisemad tema jaoks ka antud omadused olid.

Käesolevast uurimusest ilmnes, et indiviidide suhtestaatus on tugevalt seotud hinnangutega, mis teatavatele partneri omadustele antakse. Selgus et, püsipartnerit omavad üliõpilased asetavad valmiduse luua perekond omaduste tähtsusejärjestuses kõrgemale kohale kui üliõpilased, kelle suhe nii tõsine ei ole või kellel püsipartner puudub. Abielus indiviididest asetab partneri valmiduse luua perekond tähtsusejärjestuse algusesse (esimesele viiele kohale) 44%; püsisuhtes ja oma partneriga koos elavatest indiviididest 22%; püsisuhtes kuid oma partneriga mitte koos elavatest indiviididest 13% ning 12% indiviididest, kellel ei olnud partnerit.

Selgus samuti, et püsipartnerit omavad üliõpilased peavad püsipartnerita üliõpilastest võrdlemisi olulisemaks tulevikule- ja kodule orienteeritust, head töövõimet, oskust teha majapidamistöid, rõivastuse stiilsust ja laste armastamist. Enamus antud omadustest on tugevalt seotud kodu ning perekonna väärtustamisega, seega võib öelda, et partnerit omavad indiviidid peavad kaaslase puhul väga oluliseks seda, et kodu ning perekond nende elus tähtsale kohale asetaksid. Kõige tugevamalt oli suhtestaatus seotud just kodule orienteeritusega. Abielus olevatest indiviididest pidas kodule orienteeritust väga oluliseks 78%, püsisuhtes ning koos elavatest indiviididest 26%, püsisuhtes kuid mitte koos kaaslasega elavatest indiviididest 16% ning püsipartnerita üliõpilastest vaid 12%, mis kinnitab Heinla (2004) uuringu tulemusi, mille kohaselt Eestis lapsi ja perekonda kõrgelt väärtustatakse.

Tulevikule orienteeritust pidasid samuti kõige olulisemaks abielus indiviidid, seejärel püsisuhtes, kuid oma partneriga mitte koos elavad üliõpilased, ning võrdväärselt püsisuhtes ja partneriga koos elavad ning püsipartnerita indiviidid. Eeldati, et ka partneri tulevikule

orienteerituse olulisus kasvab vastavalt suhte tõsisemaks muutumisele, antud omadusel nii tugev seos suhtestaatusega aga puudus. Püsisuhtes, kuid oma partneriga mitte koos elavad üliõpilased (võrreldes püsisuhtes ning oma partneriga koos elavate üliõpilastega) võivad tulevikule orienteeritust mõnevõrra kõrgemalt hinnata just seetõttu, et antud faasis ei ole suhe veel nii kindel ning seetõttu peetakse olulisemaks ka partneri orientatsiooni tulevikule ning valmidust suhet edasi arendama.

Hüpotees 5.2 *Püsisuhtes olevad üliõpilased hindavad partneri omadusi keskmiselt kõrgemalt, kui üliõpilased, kellel püsipartnerit ei ole*, leidis kinnitust vaid osaliselt. Partnerit omavad üliõpilased pidasid ligikaudu 2/3 iseloomujoontest keskmiselt olulisemaks, kui seda tegid indiviidid, kellel püsipartner puudus. Ka partneri meeldivust mõjutavatest omadustest pidasid püsipartnerit omavad üliõpilased olulisemaks vaid tulevikule- ja kodule orienteeritust, head töövõimet, oskust teha majapidamistöid, rõivastuse stiilsust ja laste armastamist, ülejäänud omaduste osas hinnangud kahes grupis märkimisväärselt ei erinenud. Seega võib öelda, et püsipartnerit omavad indiviidid on teatud omaduste suhtes nõudlikumad, enamjaolt just omaduste suhtes, mis on seotud pere, kodu, tuleviku ja lastega.

Küll aga leiti, et vaadeldava kahe grupi indiviidide poolt otsitavad iseloomuomadused partneris on vastupidised. Üliõpilased, kellel on püsipartner, hindavad partneri puhul kõrgemalt iseloomuomadusi, mis on seotud tööalase edukusega, altruismiga ning ettevaatlikkusega, püsipartnerita indiviidid seevastu väärtustasid neid väga madalalt. Üliõpilased, kellel püsipartnerit ei ole, hindavad kõrgemalt tagasihoidlikkust, seltskondlikkust ning aktiivsust peegeldavaid omadusi, püsipartnerit omavad indiviidid neid omadusi oluliseks ei pea.

Tulemused ei ole üllatavad, kuna töökus, altruistlikud omadused ning ettevaatlikus kirjeldavad pigem kodule, kaaslasele ning lastele pühendunud inimest, kes ei otsi elus pidevalt põnevust, vaid väärtustab traditsioonilisi hoiakuid. Aktiivsus ja seltskondlikkus on omased pigem elu nautivale ning individualistlikule inimesele, kes ei pea kellegi teise (partneri) soove arvesse võtma.

6. KOKKUVÕTE

Käesolevas bakalaureusetöös analüüsiti üliõpilaste partneri valikus toimunud muutusi Eestis aastatel 2001-2013. Töö empiiriline osa põhineb 2013. aasta alguses Eesti kõrgkoolides õppivate üliõpilaste seas läbi viidud internetiküsitluse andmetele, mida võrreldakse 2001. aasta sügisel Tartu Ülikooli ja Põllumajandusülikooli üliõpilaste hulgas läbi viidud tudengiuringu andmetega ning E. Juurmanni (2003) poolt 2001. aasta andmete põhjal kirjutatud „Üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaal Eestis: muutused ja suundumused“ artikliga.

Klassikalisi andmeanalüüsi meetodeid kasutades analüüsiti, milliseid omadusi naised ja mehed 2013. aastal partneri valikul kõrgemalt või madalamalt hindavad ning mil määral on partneri valiku eelistused viimase 12 aasta jooksul muutunud. Tulemustele tuginedes tehakse järeldusi üliõpilaste pereloomeliste väärtushinnangute muutumise ning muutuste võimalike põhjuste kohta.

Käesolevas töös saadud tulemuste põhjal võib üliõpilaste partneri valiku muutumist 2001-2013. aastal iseloomustada järgnevalt:

- Hoolimata ühiskondlikest muutustest, mis 12 aasta jooksul aset on leidnud, on 2001. aasta partneri valiku tähtsaimate kriteeriumite järjestuse üldpilt 2013. aastal jäänud samaks ehk olenemata omadustele antavate hinnangute muutumisest on partneri valikul oluliseks peetavate tegurite järjestus jäänud samaks.
- Hoiakutes ning suhtumises partneri eriomadustesse, harjumustesse ja kogemustesse ei ole 12. aasta jooksul tähelepanuväärseid muutusi toimunud. Sallivamaks on muutunud vaid suhtumine partneri alkoholi tarbimisse.
- Suured soolised erinevused, mis 2001. aastal heade finantsiliste väljavaadete ning majandusliku kindlustatuse hinnangutes esinesid, on 2013. aastaks vähenenud. Meespartneri majanduslik olukord on võrreldes 2001. aastaga muutunud naiste jaoks partneri valikul vähemoluliseks.
- Naiste majanduslik olukord on võrreldes 2001. aastaga muutunud meeste jaoks partneri valikul mõnevõrra olulisemaks. Mehed paigutavad 2013. aastal head finantsilised väljavaated ja majandusliku kindlustatuse partneri valiku kriteeriumite

tähtsusjärjestuses kaks kohta kõrgemale, kui seda tegid meesüliõpilased 2001. aastal.

- Võrreldes 2001. aastaga on naise füüsilise välimuse olulisus meeste jaoks partneri valikul muutunud vähem oluliseks. Üleüldiselt on partneri välimuse olulisus meestudengite jaoks langenud, naistega võrreldes peavad mehed aga seda omadust partneri valikul siiski märkimisväärselt olulisemaks.
- Püsipartnerit omavad tudengid pidasin püsipartnerita üliõpilastest mõnevõrra olulisemaks partneri head töövõimet, oskust teha majapidamistöid, rõivastuse stiilsust ja laste armastamist. Suurimad erinevused püsipartnerit omavate ning püsipartnerita üliõpilaste vahel ilmnevad perekonnale-, kodule- ja tulevikule orienteerituse hinnangutes. Püsisuhtes olevad üliõpilased peavad partneri puhul olulisemaks nii perekonnale-, kodule- kui ka tulevikule orienteeritust.
- Partneri meeldivust mõjutatavate tegurite alusel võib üliõpilased jaotada nelja gruppi: inimesed, kes hindavad kõrgelt traditsioonilisi omadusi; inimesed, kes hindavad kõrgelt partneri valimust; inimesed, kes hindavad kõrgelt ambitsioonikust ning inimesed, kes peavad oluliseks partneri tervist.
- Naised hindavad kõrgemalt tööalast edukust, altruismi ja seltskondlikkust näitavaid iseloomuomadusi, mehed aga tagasihoidlikkust, ettevaatlikkust ja aktiivsust näitavaid iseloomuomadusi.
- Üliõpilased, kellel on püsipartner, hindavad partneri puhul kõrgemalt iseloomuomadusi, mis on seotud tööalase edukusega, altruismiga ning ettevaatlikkusega. Üliõpilased, kellel püsipartnerit ei ole, hindavad kõrgemalt tagasihoidlikkust, seltskondlikkust ning aktiivsust peegeldavaid omadusi. Iseloomuomaduste suhtes on kahe grupi hinnangud vastupidised.

Antud tulemustele tuginedes võib järeldada, et meesüliõpilased otsivad endale eelkõige kaaslast, kes oleks hea iseloomuga, ilusa välimusega, seksuaalselt atraktiivne, sobiva käitumise ja harjumustega, intelligentne, ning huvitava isiksusega naine; naisüliõpilased aga partnerit, kellel on hea iseloom, huvitav isiksus, sobilikud harjumused ja käitumine, ta oleks intelligentne, seksuaalselt atraktiivne, hea suhtleja ning omaks elus eesmärke.

KASUTATUD KIRJANDUS

Becker, G. S. (1991). A Treatise on the Family. Enlarged Edition. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.

Bram, P. B., Dijkstra, P., Fetchenhauer, D., Kenrick, D. T. (2002). Age and gender differences in mate selection criteria for various involvement levels. *Personal Relationships*, 9, 271-278.

Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses testing in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.

Buss, D. M. (1991). Conflict in married couples: Personality predictors of anger and upset. *Journal of Personality*, 59, 663-688.

Buss, D. M. (2004). Evolutionary Psychology. The new science of the mind. United States of America: Pearson Education.

Buss, D. M., Barnes, M. L. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 559-570.

Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., Larsen, R. J. (2001). A half century of mate preferences: the cultural evolution of values. *Journal of Marriage and Family*, 63, 491-503.

Campbell, L., Simpson, J. A., Kashy, D. A., Fletcher, G. J. O. (2001). Ideal standards, the self, and flexibility of ideals in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 447-462.

Eurostat. (2013). Eurostatil kodulehekül. (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/> 30.05.2013)

Feingold, A. (1990). Gender differences in effects of physical attractiveness on romantic attraction: A comparison across five research paradigms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 981-993.

- Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A. (1999). Ideals in intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 72-89.
- Furnham, A. (2009). Sex differences in mate selection preferences. *Personality and Individual Differences*, 47, 262-267.
- Goode, W. J. (1982). The family. (2nd. Ed.) New Jersey: Prentice-Hall.
- Gould, J. L., Gould, C. G. (1997). Sexual selection : mate choice and courtship in nature. New York: Scientific American Library.
- Hansson, L. (2006). Vanad ja uued sotsiaalsed riskid: teoreetilised lähtekohad. 11-28. (toim.) Hansson, L. (2006). Perekond ja uued sotsiaalsed riskid. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Hansson, L. (2009). Muutused perekonnakäitumises ja –rollides. 39-70. (toim.) Hansson, L. (2009). Töö, kodu ja vaba aeg: Argielu Eestis aastatel 1985-2008. Tallinn: Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut.
- Hansson, L., Kelam, A. (2004). Perekond ja pere. 25-46. (toim.) Hansson, L. (2004). Valikud ja võimalused: argielu Eestis aastatel 1993-2003. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus.
- Heinla, E. (2004). Eluväärtused. 11-24. (toim.) Hansson, L. (2004). Valikud ja võimalused: argielu Eestis aastatel 1993-2003. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus.
- Hess, B. B., Markson, E. W., Stein, P. J. (2000). Sotsioloogia. Tallinn: Kirjastus Külim. 149-163.
- Juurmann, E. (2003). Üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaal Eestis: muutused ja suundumused. (toim.) Kutsar, D. (2003). Millist perekonnapoliitikat me vajame? Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Järve, M. (2003). Ajakasutus läbi sooprisma Eestis ja Euroopas. *Nais- ja meesuuringute ajakiri Ariadne Lõng*, ½, 21-38.
- Kasearu, K., Kutsar, D. (2010). Patterns behind unmarried cohabitation trends in Europe. *European Societies*, 13:2, 307-325.

- Moore, F., Cassidy, C., Perrett, D. I. (2010). The effects of control of resources on magnitudes of sex differences in human mate preferences. *Evolutionary Psychology*, 8, 720-735.
- Murstein, B. (1980). Mate selection in the 1970s. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 777-792.
- Nock, S. L. (1987). *Sociology of the Family*. New Jersey: Simon & Schuster.
- Regan, P. C. (1998). What if you can't get what you want? Willingness to compromise ideal mate selection standards as a function of sex, mate value, and relationship context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24, 1294-1303.
- Singh, D. (1993). Adaptive significance of female physical attractiveness: Role of waist-to-hip ratio. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 293-307.
- Sprecher, S., Sullivan, Q., Hatfield, E. (1994). Mate selection preferences: Gender differences examined in a national sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 1074-1080.
- Statistikaamet. (2013). Statistikaameti kodulehekülg. (<http://www.stat.ee/> 22.05.2013)
- Sweeney, M. M., Cancian, M. (2004). The changing importance of white women's economic prospects for assortative mating. *Journal of Marriage and Family*, 66, 1015-1028.
- Symons, D. (1995). Beauty is in the adaptations of the beholder: The evolutionary psychology of human female sexual attractiveness. (Ed.) Abramson, P. R., Pinkerton, S. D. (1995). *Sexual nature, sexual culture*, 80-118. Chicago, University of Chicago Press.
- Tiit, E-M. (2003). Eesti pere areng XX sajandi lõpus ja XXI sajandi alguses. 12-26. (toim.) Kutsar, D. (2003). *Millist perekonnapolitikat me vajame?* Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tooding, L-M. (2007). *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Walster, E., Aronson, V., Abrahams, D. (1996). Importance of physical attractiveness in dating behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 508-516.

Wilbur, C. J., Campbell, L. (2010). What do women want? An interactionist account of women's mate preferences. *Personality and Individual Differences*, 49, 749-754.

LISA 1 UURINGU ANKEETKÜSITLUS

Lp. küsimustiku täitja,

Olen Tartu Ülikooli kolmanda aasta sotsioloogia, sotsiaaltöö ja –poliitika tudeng ning kirjutan oma bakalaureusetööd teemal perekonna loomine ja partneri eelistus. Bakalaureusetöö jaoks viin läbi uuringu, mille eesmärgiks on koguda informatsiooni üliõpilaste partneri eelistuste kohta. Oleksin väga tänulik, kui leiaksite oma ajast 10 minutit, et antud küsimustele vastata.

Käesoleva ankeedi eesmärgiks on koguda andmeid üliõpilaste partneri ideaalide kohta ning sealjuures välja selgitada, milliseid väärtusi ja omadusi üliõpilased tänapäeval partneri valimisel oluliseks peavad. Samuti kuivõrd on need eelistused aja jooksul ning ühiskonnas toimuvate protsesside mõjul muutunud. Uuringu tulemused aitavad meil paremini mõista üliõpilaste perekonnaloomisega seotud hoiakuid ja käitumist.

Vastamisel on Teie isik ja saadud vastuste konfidentsiaalsus garanteeritud. Uuringu käigus kogutud andmeid ning saadud tulemusi kirjeldatakse ainult üldistatud kujul.

Ankeedi täitmisel märkige palun Teie jaoks sobivaima vastuse number/lahter vastavalt sellele, kuivõrd Te antud väitega nõustute. Kui küsimus on avatud ehk ilma võimalike vastusevariantideta, kirjutage oma vastus küsimuse järel olevasse lahtrisse. Täpsemad juhised küsimustele vastamiseks on ära toodud enne igat küsimust.

Palun vastake kõigile küsimustele.

Tänan Teid väga koostöö eest!

Võimalike küsimuste korral pöörduge: merit.kangro@gmail.com

1. Kõigepealt küsime Sinu käest, kui oluliselt sõltub järgmistest tunnustest Sinu arvates partneri (elukaaslase/abikaasa) meeldivus?

	Väljavalitu	Väga oluliselt	Üsna oluliselt	Mitte eriti	Üldse mitte
1	figuur, kasv	1	2	3	4
2	näojooned, silmad, naeratus jne.	1	2	3	4
3	rõivastuse stiilsus	1	2	3	4
4	välimuse hoolitsetus	1	2	3	4
5	suhtlemisoskus	1	2	3	4
6	intelligentsus	1	2	3	4
7	<i>kodule orienteeritus</i>	1	2	3	4
8	<i>oskus teha majapidamistöid</i>	1	2	3	4
9	<i>hea perekondlik taust</i>	1	2	3	4
10	iseloому tugevus, järjekindlus	1	2	3	4
11	sportlikkus, tervislik eluviis	1	2	3	4
12	<i>terviseprobleemide puudumine</i>	1	2	3	4
13	<i>religioossus</i>	1	2	3	4
14	<i>huvitav isiksus</i>	1	2	3	4
15	<i>hea töövõime</i>	1	2	3	4
16	<i>tulevikule orienteeritus</i>	1	2	3	4
17	<i>armastab lapsi</i>	1	2	3	4

2. Hinda palun 10 punkti skaalal (1-pole üldse oluline, 10-väga oluline) kui oluline on Sinu jaoks, et partner järgnevaid iseloomujooni omaks.

	Iseloomujoon	Pole üldse oluline					Väga oluline				
1	Lahke	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Mõistev	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Teistega arvestav	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Aus, siiras	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Ettevaatlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Võluv, sarmikas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Seltskondlik, sõbralik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Loov, kunstiline	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Julge	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Kokkuhoidlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Optimistlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Rahulik, tasakaalukas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	Huumorimeelega	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Egoistlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Visa, usin	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
16	Kade	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
17	Täpne, õigeaegne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18	Elurõõmus, muretu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
19	Liikuv, aktiivne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20	Otsustusvõimetu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
21	Eelarvamusteta, salliv	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
22	Kohanemisvõimeline	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
23	Passiivne, tagasihoidlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	Äkiline	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
25	Kergeusklik, naiivne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26	Arglik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
27	Vaikne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
28	Tõsine	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
29	Tähelepanelik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

30	Korralik, viisakas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
31	Truu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
32	Romantiline, kirglik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33	Enesekindel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
34	Vastutustundlik	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
35	Ettearvamat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. On teada, et teatud omadused partneri puhul on inimeste jaoks olulisemad kui teised. Kuidas Sa suhtud sellesse, et Sinu väljavalitu ...

		Jah, see on soovitatav	See on pigem hea	Ükskõik	See on taunitav	Ei, see on vastu-võtmatu
1	...omab/omandab kõrgharidust	1	2	3	4	5
2	...on heal sotsiaalsel positsioonil	1	2	3	4	5
3	...on majanduslikult heal järjel	1	2	3	4	5
4	...on seksuaalselt kogenud	1	2	3	4	5
5	...omab elus mingeid eesmärke, on ambitsioonikas	1	2	3	4	5
6	...omab lühiajalist koostöö kogemust	1	2	3	4	5
7	...on olnud abielus või vaba-abielus	1	2	3	4	5
8	...suitsetab	1	2	3	4	5
9	...tarbib mõõdukalt alkoholi	1	2	3	4	5
10	...tarbib narkootikume	1	2	3	4	5
11	...on viibinud vangis	1	2	3	4	5

4. Kas Sulle meeldiks, et Sinu partneri haridustase oleks Sinu omaga võrreldes ....

1. ...madalam
2. ...võrdne
3. ...kõrgem
4. ...pole oluline

5. Kas Sinu arvates võiks partneri sissetulek võrreldes Sinu omaga olla ....

1. ...madalam
2. ...võrdne
3. ...kõrgem
4. ...pole oluline

6. Kas Sinu arvates võiks partneri ametialane positsioon võrreldes Sinu omaga olla ....

1. ...madalam
2. ...võrdne
3. ...kõrgem
4. ...pole oluline

7. Kui sageli on Sinu tutvusringkonnas tulnud ette arutelusid partneri valikust ja perekonna loomisest ?

1. Jah, tihti
2. Vahetevahel
3. Harva
4. Pole seni ette tulnud

8. Kuivõrd oluline on Sinu jaoks, et sinu partner (poissõber/tüdrukõber) meeldiks järgnevatele inimestele?

		Väga oluline	Üsna oluline	Mitte eriti oluline	Üldse mitte oluline
1	Vanemad	1	2	3	4

2	Lähedaseim sõbranna/sõber	1	2	3	4
3	Teised sõbrad/tuttavad	1	2	3	4
4	Õpingukaaslased ülikoolis	1	2	3	4
5	Töökaaslased	1	2	3	4

9. Kas Sa oled hetkel püsisuhtes?

1. Jah, olen püsisuhtes, aga me ei ela koos
2. Jah, olen püsisuhtes ja me elame koos
3. Abielus ja me elame koos
4. Abielus, aga me ei ela koos
5. Ei ole püsisuhtes ega abielus

Jätka küsimus nr 14

10. Kui kaua oled oma praeguse partneriga koos olnud? Kirjuta vastavasse lahtrisse aastad ja kuud.

_____ aastat _____ kuud

11. Kui rahul oled Sa hetkel oma suhtega?

1. Väga rahul
2. Üsnagi rahul
3. Mitte eriti rahul
4. Üldse mitte rahul

12. Kui sarnane on Sinu praegune poisssõber/tüdruksõber Sinu nägemusele ideaalsest partnerist?

1									10
Täielik vastand minu ideaalpartnerile	2	3	4	5	6	7	8	9	On täpselt minu ideaalpartner

13. Milline on Sinu hinnang oma partneri välimusele/füüsilisele atraktiivsusele võrreldes Sinu enda välimusega?

1. Minu partner on füüsiliselt atraktiivsem kui mina
2. Olen oma partneriga füüsiliselt võrdselt atraktiivne
3. Olen füüsiliselt atraktiivsem kui minu partner

14. Palun anna hinnang, kelle initsiatiivil Sinu viimane suhe alguse sai?

1. Minu algatusel
2. Partneri algatusel
3. Panustasime suhte algamisse võrdselt
4. Ma pole kordagi olnud püsisuhtes

15. Missugune kooselu korraldus oleks Sinu jaoks kõige sobivam?

1. Vaba kooselu
2. Abielu
3. Kiriklikult laulatatud abielu
4. Pole oluline
5. Ei kavatse kunagi kellegagi koos elama hakata

16. Milline järgnevatest väidetest sobib Sinu ettekujutusega kooselu registreerimisest kõige enam?

1. Kooselu tuleks kohe alguses registreerida/laulatada
2. Kõigepealt tuleb koos elada ja kui kõik sobib, alles siis oma kooselu ametlikult registreerida
3. Kooselu on kahe inimese vaheline asi ja seda ei ole vaja üldse seaduslikustada

17. Kas Sa soovid kunagi abielluda?

1. Jah
2. Ei

18. Kui Sa elad või hakkad kunagi kellegagi koos elama, kas Sinu vanemad sooviksid, et Sa abielluksid?

1. Jah
2. Ei
3. Neil on ükskõik
4. Ei tea nende seisukohta

19. Kas Sul on lapsi?

1. Jah, _____ last
2. Ei

20. Mitut last Sa endale tulevikus soovid? Kirjuta lahtrisse. (Kui ei soovi kunagi lapsi saada, siis palun nii kirjutagi)

_____

21. Kui olulised on Sinu arvates järgmised tingimused, tagamaks õnnelikku kooselu/suhet ?

	Elukaaslaste/ abikaasade	Väga oluline	Üsna oluline	Mitte eriti oluline	Üldse mitte oluline
1	Sarnane haridustase	1	2	3	4
2	Sarnane eriala/ tegevusala	1	2	3	4
3	Sama rahvus	1	2	3	4
4	Sarnased poliitilised vaated	1	2	3	4
5	Sarnane religioosne kuuluvus	1	2	3	4
6	<i>Sarnased iseloomuomadused</i>	1	2	3	4
7	Ühised huvid ja harrastused	1	2	3	4
8	Ühine vaba aja veetmine	1	2	3	4
9	Sarnane sotsiaalne päritolu	1	2	3	4
10	Sarnane kunsti- ja muusikamaitse	1	2	3	4
11	Tolerantsus partneri harjumuste suhtes	1	2	3	4
12	Mõlemat rahuldav võrdne kodutööde jaotus	1	2	3	4
13	Majanduslik jõukus	1	2	3	4
14	Ühiskondlik positsioon	1	2	3	4
15	Head suhted partneri vanemate/ sugulastega	1	2	3	4
16	Head suhted partneri sõpradega	1	2	3	4
17	Vastastikune usaldus	1	2	3	4
18	Vastastikune lugupidamine	1	2	3	4
19	Vastastikune hellus	1	2	3	4
20	Vastastikune truudus	1	2	3	4
21	Vastastikune armastus	1	2	3	4
22	Seksuaalne sobivus	1	2	3	4
23	Oskus lahendada omavahelisi arusaamatusi	1	2	3	4
24	<i>Võrdne emotsionaalne kaasatus suhtesse</i>	1	2	3	4

22. Järgnevas tabelis on toodud rida tunnuseid ja omadusi, mis võiksid olla partneri valiku puhul olulised. Palun järjesta need tähtsuse järjekorras vastavalt sellele, mida Sa pead tähtsaks tulevase elukaaslase/abikaasa puhul.

Partneri...	
...välimus	
...vanus	
...rahvus	
...rass	
...religioon	
...haridus	
...vaimsed võimed	
...füüsilised võimed	
...iseloom	
...harjumused ja käitumine	

...oskus majapidamistööid teha	
...sotsiaalne positsioon	
...head finantsilised väljavaated/majanduslik kindlustatus	
...valmidus luua perekond	
...head suhted oma perekonnaga	
...seksuaalne külgetõmme	
...soov elus midagi saavutada (omab elus eesmärke)	

Ja nüüd mõned küsimused ka Sinu enda kohta

23. Sugu:

1. Naine
2. Mees

24. Vanus

_____ aastat

25. Rahvus

1. Eestlane
2. Venelane
3. Muu _____

26. Millises kõrgkoolis Sa õpid? _____

27. Millises teaduskonnas Sa õpid? _____

28. Mitmendal kursusel Sa õpid? _____

29. Mitmendat aastat Sa ülikoolis õpid? _____

30. Kus Sa elasid enne kõrgkooli astumist?

1. Maal	4. Tallinnas
2. Väikelinnas, alevis	5. Väljaspool Eestit
3. Suuremas linnas (nt Tartu, Pärnu, Narva)	

31. Kus Sa elad praegu? Kas....

1. Ühiselamus	3. Omaette elamispiinal
2. Vanematekodus	4. Muu.....

32. Arvestades oma majanduslikku olukorda, püüdke palun hinnata oma toimetulekut.

1. Elan praeguse sissetulekuga kenasti ära
2. Praeguse sissetulekuga tuleb toime
3. Praeguse sissetulekuga on raske hakkama saada
4. Praeguse sissetulekuga on väga raske hakkama saada

33. Milline on Sinu isa kõrgeim lõpetatud haridustase?

1. Põhiharidus või vähem
2. Keskkharidus
3. Kutse- või keskeriharidus
4. Bakalaureusekraad
5. Magistri/ doktorikraad
6. Ei tea

34. Milline on Sinu ema kõrgeim lõpetatud haridustase?

1. Põhiharidus või vähem
2. Keskkharidus
3. Kutse- või keskeriharidus
4. Bakalaureusekraad
5. Magistri/ doktorikraad
6. Ei tea

35. *Kas Sinu vanemad on...*

1. ...abielus, elavad koos
2. ...vabas kooselus
3. ...lahutatud
4. ...elavad eraldi
5. muu.....

Kui soovite veel midagi lisada seoses küsitluse temaga, siis tehke seda järgnevalt:

.....

.....

.....

.....

Aitäh koostöö ja abi eest!

LISA 2 2001. aasta partnerivalikut mõjutavate oluliste asjaolude tähtsusejärjestus

Tabel 3. Partnerivalikut mõjutavate oluliste asjaolude tähtsusejärjestus

Partneri...	M, jrk.	N, jrk.	Keskmine jrk. nr.	St. hälve
...iseloom	1	1	1,96	1,74
...välimus	2	4	4,06	2,47
...harjumused ja käitumine	3	2	4,10	2,30
...haridus	4	3	4,28	2,04
...vanus	5	7	6,03	2,76
...orienteeritus perekonna loomisele	6	6	6,61	2,96
...head finantsilised väljavaated/majanduslik kindlustatus	10	5	6,71	2,76
...sotsiaalne positsioon	8	8	7,08	2,31
...oskus majapidamistööid teha	9	9	8,14	2,38
...rahvus	7	10	8,18	2,29
...rass	11	11	8,69	4,10

Allikas: Juurmann, E. (2003). Üliõpilaste partneri- ja perekonnaideaal Eestis: muutused ja suundumused. lk 33 (toim.) Kutsar, D. (2003). Millist perekonnapoliitikat me vajame? Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina

Merit Kangro
(*autori nimi*)

(sünnikuupäev: 26.09.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

ÜLIÕPILASTE PARTNERI EELISTUSED JA NENDE MUUTUMINE AASTATEL
2001-2013,

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Kairi Kasearu,

(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, _____ (*kuupäev*)